

Bilim ve Teknik için
tmmob

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

var!

YEREL SEÇİM BİLDİRGESİ

Mart 2024

TMMOB
YEREL SEÇİM BİLDİRGESİ

2024

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

Kocatepe Mahallesi Selanik Caddesi No:19/1 06420 Çankaya/ANKARA

Tel: (312) 418 12 75 · Faks: (312) 417 48 24
www.tmmob.org.tr · tmmob@tmmob.org.tr
facebook.com/tmmob1954 · twitter.com/tmmob1954

YAYIN YILI
Şubat 2024

GİRİŞ

Bilindiği üzere 31 Mart 2024'te Türkiye'nin tüm kent, ilçe, kasaba, köy ve mahallelerinde yerel seçimler yapılacak; kentlerimizi, ilçe ve kasabalarımızı, köy ve beldelerimizi, mahallerimizi yönetecek belediye başkanları, belediye meclisi üyeleri, muhtarlar, meclis üyeleri, ihtiyar meclisi/heyeti üyeleri seçilecektir.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) bugüne kadar yayımladığı seçim bildirgelerinde de belirtildiği üzere demokratik katılıma açık, çağdaş bir yerel yönetim anlayışını vazgeçilmez önemde görmektedir. Bu anlayışla TMMOB, kentlerimizin yönetiminde bilimin, tekniğin, hukukun ve kamu yararının esas alınması için seçim süreci ve yerel yönetime ilişkin politika, düşünce, uyarı ve önerilerini kamuoyuyla paylaşmaya devam edecektir.

Emperyalizme bağımlı olan Türkiye'de, 12 Eylül 1980 darbesinden bu yana devlet, neoliberal temellerde, yerli ve uluslararası büyük sermayenin çıkarları gözetilerek sermayenin sınırsız serbest dolaşımı önündeki tüm engelleri kaldırma

hedefiyle yeniden yapılandırılmış; kamu iktidarının yönetsel düzeyde sermayeye devredilmesi ana amaç olmuştur. Bu süreç, toplumsal ve ekonomik tüm sektörlerde serbestleştirme ve özelleştirmelerle çok yönlü olarak yürütülmüştür. Özellikle 22 yıllık iktidarında üretimden vazgeçerek ülke ekonomisini arazi rantı üzerinden temellendiren AKP iktidarı çıkardığı yasa, yönetmelik ve KHK'larla yapı denetimi, işçi sağlığı ve iş güvenliği gibi mühendislik-mimarlık hizmetlerinden sanayiye, eğitimden sağlığa kadar pek çok kamusal hizmeti ticarileştirmiş, özelleştirmiş; hiçbir insani, hukuksal, ulusal ya da evrensel değer ve kurala uymaksızın ülke topraklarını dünyanın emlak/rant piyasası haline getirerek ülkemizi ve kentlerimizi yağmaya açmıştır.

Kuvvetler ayrılığı ilkesinin terk edildiği, demokrasinin hiçe sayılarak tüm yetkilerin tek merkezde toplandığı, kendi söylemleriyle “bir anonim şirket gibi” yönetilen ülkede sermaye ile devlet arasındaki ilişki, arazi rantı ve bina yapımı üzerinden şekillenmektedir. İnşaat sektörünün başat aktör olduğu ekonomik politikaların doğrudan uygulama alanı ise kentler ve yerel yönetimlerdir.

Aklın ve bilimin dışlanması, şehir planlama, mimarlık ve mühendislik hizmetlerinin gerektirdiği mesleki denetimin ve bilimsel-teknik kriterlerin devre dışı bırakılması, mühendislik, mimarlık ve şehir planlama hizmetlerinin birer prosedür haline getirilmesi nedeniyle ülkenin hemen her noktasında seller, toprak kaymaları, otoyolların çökmesi, hafriyat sırasında çöken binalar gibi olağandışı olaylar olağanlaşmış, doğa olayları ağır can ve mal kayıplarının yaşandığı afetlere dönüşmüştür.

2023'ün ilk aylarında yaşadığımız ve 11 ilimizi etkileyen 6 Şubat Depremleri tam olarak bu piyasacı ve rant ekonomisine dayalı politikaların sonucudur. 6 Şubat Depremleri, bugüne

dek yaşadığımız pek çok büyük depreme karşın merkezi yönetimin de yerel yönetimlerin de gereken dersleri almadığı; şehirlerimizin, binalarımızın, kurumlarımızın ve halkımızın depreme hazır olmadığı gerçeğini çok acı biçimde ortaya çıkarmıştır.

Bizler, doğa olaylarının afete dönüşmesinin engellenebileceğini çok iyi biliyoruz. Bu gerçeği, bilimsel ve teknik boyutlarıyla raporlarımızda, açıklamalarımızda ve uyarılarımızda sürekli vurguluyoruz. Kentsel dönüşüm adı altında yürütülen süreç rantsal dönüşüme kurban edilmeseydi ve deprem tehdidi altındaki yerleşimlerin dönüşümleri doğru biçimde yapılabilseydi yaşadığımız acıların boyutunu en aza indirebilirdik.

Ancak tam aksine tarım arazileri ve dere yatakları imara açıldı. Mühendislik ve mimarlık hizmeti almamış kaçak yapılar imar aflarıyla yasallaştırıldı. Birliğimiz ve bağlı Odalarımız yapı denetim süreçlerinden dışlandı, mesleki denetim yetkilerimiz elimizden alındı. Deprem için toplanan vergiler, yandaşların ceplerine aktararak heba edildi.

Planlama hizmetlerinde bütünlüklü yaklaşımdan, kamu yararı anlayışından vazgeçildi; serbestleştirme, özelleştirme ve ticarileştirmenin aracı haline getirildi; rant odaklı projelere teslim edilen kentlerde plansızlık ve denetimsizlik egemen kılındı.

Açık ve yeşil alanlar diye adlandırdığımız, “peyzaj alanları” olarak tanımlanan parklar, refüjler, apartman ve site bahçeleri, kent içindeki orman ve ağaçlık alanlar, kıyılar, askeri alanlar, doğal-kültürel-tarihi sit alanları “rant alanları” olup millet bahçesi, kentsel dönüşüm, otopark adı altında yapılaşmaya açılarak betonlaştırıldı.

Denetimsizlik, yanlış arazi kullanım politikaları, cumhuriyet tarihine koşut kaçak yapılaşma ve imar affı süreçleriyle sağlıklı ve güvenli kentlerde yaşama hakkımız yok edildi.

Mera, yaylak-kışlak alanları, kıyılar, akarsular, ormanlar, su havzaları, sulak alanlar, doğal, kültürel ve tarihi sit alanları üzerinde inşa edilen, gerek yapılaşma oranları gerekse konumlandıkları doğal araziler açısından sorunlu bina ve rezidansların, büyük liman, sanayi, enerji tesislerinin af kapsamına alınması, kentlerimizde ve doğal alanlarımızda ciddi tahribatlar yarattı. Bu tahribatın ağır etkileri gelecekte çok daha açıkça görülecektir.

Merkezi yönetimin yanlış politikalarına paralel olarak yerel yönetimlerin yükümlü olduğu kamusal hizmetlerde de kamu yararı önceliği ihmal edildi. İçinden otoban geçen şehirler yaya, engelli, hasta, yaşlı, yoksul kesimler için ulaşılabilir olmaktan çıktı. Plansızlık ve denetimsizlik nedeniyle kentlerimiz sağlıklı büyüdü; ulaşım, enerji, su, çöp, atıksu gibi teknik altyapı hizmetleri bakımından yetersiz olmanın yanı sıra kültür, eğitim, sağlık tesislerinden ve açık yeşil alanlardan yoksun hale geldi.

Birçok yerel yönetimin öncelikli icraatı, kamusal hizmetlerin pervasızca özelleştirilmesi olmuş, bunun sonucunda planlama, imar, kentsel altyapı, yeşil altyapı ve ulaşım hizmetlerinde yolsuzluklar artmış, kentin rantı yandaş ve varıl kesimler lehine yönlendirilmiştir.

Yönetim anlayışı, "halk" kavramı yerine "müşteri" kavramıyla pekiştirilmiş; "bireysellik, özel alan, serbest piyasa, rekabetçilik, yerelcilik, yönetim, sivil toplumculuk, rantiyecilik, yolsuzluk" kavramları yükselen değerler haline gelmiştir.

Başta ulaşım, su, elektrik, doğalgaz olmak üzere yeşil, gri tüm temel altyapı hizmetleri ve eğitim, kültür, sağlık, çevre gibi alanlarda sağlanan sosyal hizmetlerin özelleştirme yoluyla ticarileştirilmesi nedeniyle hizmetlere eşit erişim toplumun yoksul kesimleri aleyhine bozulmuş, yoksul kesimler barınma, eğitim, sağlık ve beslenme gibi temel haklardan yoksun bırakılmıştır.

Varsıl ve yoksul kesimler arası ayrışma ve uzaklaşma fiziksel mekâna da yansımıştır. Kentlerimiz, giderek artan biçimde bütünlüğünü yitirerek birbirinden bağımsız ve ilişkisiz parçacıklara bölünmüştür.

Sosyal devlet ve toplumcu belediyeçilik anlayışı yerini sadaka kültürüne bırakınca sosyal hizmet üretme anlayışından uzak uygulamalarla engelli, çocuk, hasta, yaşlı yurttaşların kentsel hizmetlere erişimi giderek daha da zorlaşmaktadır.

Gelinen noktada kent parçaları, “kentsel dönüşüm” adı altında yeni imar hakları verilerek sermaye çevrelerine pazarlanmaya devam edilmektedir. Bu süreç, gelir eşitsizliğini, sosyal kutuplaşmayı, mekânsal ayrışmayı, kentsel gerilimi artırmaktan başka işe yaramamakta; sosyal yarıma, ayrışma ve kültürel yozlaşma giderek derinleşmektedir.

Tüm bunlar bugüne kadar izlenen, toplumsal faydayı göz ardı eden ve insan yaşamını hiçe sayan yerel yönetim politikalarının yetersizliğinin en açık göstergesidir.

Sağlıklı kentleşme, kentsel hizmetlerin kamusal hizmet kapsamında ele alındığı; barınma, çevre, eğitim, sağlık, kültür hizmetlerinin insan hakkı olarak görüldüğü; kamu yararı öncelikli bütünlüklü planlama, çevre, enerji, sanayi ve tarım politikalarının benimsendiği ve yerli mühendislik, yerli kaynak kullanımıyla; bağımsızlık, planlama, sanayileşme ve kalkınmayla olanaklıdır.

TMMOB, kentlerimizde var olan sorunların aşılmasını; sağlıklı, yaşanabilir ve güvenli kentsel çevrelerin üretilmesini; kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesini; kent halkının, emek ve meslek örgütlerinin demokratik katılımı ve denetimini sağlayacak bir anlayışın geliştirilmesini, öncelikli ve temel gereklilik olarak görmektedir.

Bugün, kentlerimizin ve toplumun her zamankinden daha çok “**toplumcu, demokratik ve halkçı bir yerel yönetim**” anlayışına ihtiyacı vardır. Bu anlayış, katılımcılığın önünü açan, toplumun değişik kesimlerine karar alma, uygulama ve denetleme süreçlerinde söz hakkı tanıyan politika ve uygulamaların hayata geçirilmesidir.

1.BÖLÜM: SEÇİMLERE NASIL BİR ORTAMDA GİDİYORUZ?

Demokrasi yerine tek adam yönetiminin, laiklik yerine gerici-liğin, sosyal devlet anlayışı yerine tarikat-cemaat ilişkilerinin ve hukukun üstünlüğü yerine parti devleti anlayışının ege-men olduğu bir ülkede yaşıyoruz.

28 Mayıs 2023'te yapılan genel seçimlerin ardından en az 5 yıl daha tüm yetkileri elinde tutacak tek adam rejiminin gü-cünün sınırsız hale geldiği, karşısında duran her türlü muha-lefet blokunun dağıtıldığı, toplumun her kesiminin susturul-duğu bir Türkiye'deyiz artık...

Kamu kurumları birer parti organı gibi çalışıyor, halkın ya-şam tarzı kamu otoritesinin baskısı altında tutuluyor, devle-tin tüm organları içten içe çürüyor. Tüm bunların temelinde, 22 yıldır iktidarda bulunan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) uyguladığı, küresel emperyalist güç merkezlerinin gü-dümündeki ve sermayenin çıkarlarına hizmet eden emek ve toplum düşmanı politikalar yatıyor.

AKP, özelleştirme uygulamalarından sermayeye tanınan ko-laylıklara, bölgesel ilişkilerden göçmen politikalarına kadar her alanda küresel kapitalist ilişkiler içinde kendisine tanım-lanan sınırlar çerçevesinde hareket etti.

İktidar partisi lideri Recep Tayyip Erdoğan'ın bu yönetim tarzı, neoliberalizmin 2000'li yıllar sonrası benimsediği ve uzun süredir dünya çapında egemen olan güvenlikçi, baskıcı, otoriter çizgisiyle örtüştü. Ülkemizde tek adam rejimi, küresel emperyalist ilişkilerle uyum sayesinde ortaya çıktı. Bugün tek adam rejiminin karşı karşıya olduğu kriz, sırtını dayadığı kapitalist merkezlerin yaşadığı krizden bağımsız değildir.

Ülke olarak ekonomiden siyasete, dış politikadan güvenliğe, kamu yönetiminden adalete, kentleşmeden çevreye, tarımdan gıdaya, sağlıktan eğitime kadar her alanda büyük sorunlarla karşı karşıyayız.

Yerel seçimlere, ülkemiz, kentlerimiz, doğal alanlarımız kısacası yaşam alanlarımız, geleceğimiz üzerine konulan ipotekle, imar affı gölgesinde ve yerel yönetimin hiçe sayıldığı, anayasal düzenin tek kişinin iradesine teslim edildiği bir ortamda giriyoruz.

Ekonomik Kriz Her Geçen Gün Derinleşiyor, Yoksulluk Yaşam Biçimi Haline Geliyor

İktidar dönemi boyunca, merkez kapitalist ülkelerdeki parasal genişleme politikalarının yarattığı finansal olanakları sanayileşme, teknolojik gelişme ve üretim yerine rant projelerine yönlendirerek kendi yandaşlarını zenginleştiren AKP'nin bu tercihi, ülkemizi içinden çıkılmaz bir krize sürükledi.

Bu dönem boyunca, başta hazine birikimleri olmak üzere, ülkemizin tüm varlıkları siyasal iktidarın ihtiyaçları ve öncelikleri doğrultusunda çarçur edildi. Kamu elindeki fabrikalar ve araziler birer birer yok pahasına satıldı. Ülkemizde ne kadar kamu girişimi ve işletmesi varsa hepsinin birikimleri Varlık Fonuna aktarılarak tüketildi. Devlet, toplumun yüz yüze kaldığı doğal afetlerle mücadele edebilecek yetenek ve olanaklardan bile yoksun hale geldi.

Dış kaynaklı sıcak para akışına dayalı ekonominin sürdü-

rülemeze hale gelmesi, iktidarın faiz politikalarıyla birleşip bir de üzerine seçim yatırımları eklenince yükselen döviz kurları ve artan enflasyon, yalnızca halkın alım gücünü düşürmekle kalmadı, tarihte eşine az rastlanır bir kitlesel yoksullaşmanın yaşanmasına da neden oldu. Emeğiyle geçinen geniş nüfus kesimleri bugün en temel gereksinimlerine bile erişemez durumda. Hepimizin yaşamı geriye döndürülmesi zor biçimde değişti.

Gençlerimiz neresinden tutulsa lime lime dökülen umutsuz-güvencesiz bir geleceğe hapsedildi. Çalışanlarımız yoksulluğa, emeklilerimiz açlığa, kadınlarımız eve mahkûm edildi. Ülkenin dört bir yanından intihar haberlerini alır olduk....

Mesleklerimiz Değersizleşiyor, Meslektaşlarımız Yoksullaşıyor

Ülkemizin içinde bulunduğu çalkantılı durum, toplumsal yaşamımızı olduğu gibi meslek hayatımızı da olumsuz etkiliyor.

Kamuda ve özel sektörde her türlü mühendislik, mimarlık ve şehir planlama hizmetlerini üreten, planlama, projelendirme, uygulama, denetleme işlerini yapan meslektaşlarımız ekonomik kriz koşullarından en çok etkilenen kesimler arasında yer alıyor.

Uzun yıllardır sistematik olarak uygulanan neoliberal politikalar sonucunda, kamuda çeşitli statülerde çalışan ve farklı ücretler alan mühendis, mimar ve şehir plancıların ekonomik ve sosyal koşulları, üstlendikleri sorumluluklara ve aldıkları eğitime uymayan bir düzeye geriletilmiş, mesleki iş alanları daraltılmıştır.

Ülkemizdeki mühendis, mimar ve şehir plancıların bugün karşı karşıya olduğu sorunlar sadece ekonomik sıkıntılarla sınırlı değildir. Kamu kurumlarında çalışan meslektaşlarımız siyasi baskı ve sürgün tehdidi altında, güvencesizlik, liyakat-

sizlik, düşük ücretler, kadro sorunu, özlük haklarının ihlal edilmesi, düşük kök maaş ve ek göstergeler, lojman ve kreş yokluğu gibi birçok sorunla karşı karşıyadır.

Yaşam koşulları ve gelecekleri, iktidarın keyfi uygulamalarıyla belirlenen kamu çalışanlarının atamaları liyakat temelinde değil, yandaşlık ve keyfiyet temelinde gerçekleştiriliyor. Görevini layığıyla yerine getirenler ise yer ve pozisyon değişimiyle tehdit ediliyor. Bu durum, teknik hizmetler için başat önemdeki kamu belleğinin oluşmasına ve kalıcılığına da engel oluyor.

İktidarın devlet personel rejimini bozması nedeniyle kamuda çalışanlar arasında statü farklılıkları ve buna bağlı olarak eşit işe farklı ücret uygulamaları yaygınlaşmıştır. Hem kurumlar arasında hem de en düşük ve en yüksek ücretlerde fark giderek artmakta, ücret adaleti ortadan kalkmaktadır. Çalışanlar, çeşitli baskı ve dayatmalarla örgütsüz, sendikasız bırakılmak istenmektedir. Tüm bunlar, temel özlük haklarında büyük gerileme ve kayıplara neden olmaktadır.

Ücretli çalışan meslektaşlarımızın çalışma koşulları kriz derinleştikçe daha da zorlaşmaktadır. İşten çıkarılma tehdidini sürekli hisseden ücretli çalışan meslektaşlarımız, kriz koşullarında ilk gözden çıkarılacaklar listesinde bulunuyor. İşsizlik tehlikesi; düşük ücretlerle esnek, güvencesiz ve sağlıksız koşullarda çalışma mecburiyetinin hatırlatıcısı olarak meslektaşlarımız üzerinde açık bir tehdit oluşturuyor.

Çalışanların ücretleri, emeklilerin aylıkları enflasyon karşısında giderek eriyor ve yaşam standardımız dibe doğru çekiliyor. Sigorta primlerimizin gerçek ücretler üzerinden yatırılmaması nedeniyle emeklilik ve sosyal güvence haklarımız da gaspediliyor. İşsiz kalma, emeğimizin değersizleşmesi ve niteliksiz işlerde istihdam edilme, meslektaşlarımızın en önemli sorunu haline geldi.

Bunlara ek olarak pek çok mühendis, mimar ve şehir plancı arkadaşımız mesleki yetersizlik sorunları; fazla mesailerde ücret verilmemesi; fazla çalıştırma, iş saatleri ihlali; sosyal hak ihlalleri ve özlük haklarına yönelik sorunlarla yüz yüzedir. Bu uygulamalar, mesleklerimizin kamucu özelliklerinin örselenmesine neden olmaktadır.

İktidarın istihdam politikaları yerel yönetimlerde de özelleştirme, taşeronlaşma olarak kendini gösteriyor. Yerel yönetimler, kamusal hizmetleri özel şirketler aracılığıyla yürütürken, bu şirketlerdeki meslektaşlarımız kadrolu çalışanlarla aynı işi yaptıkları halde asgari ücretlerle, işten çıkarılma tehdidi altında, özlük haklarından yoksun olarak çalışıyor.

Nitelikli eğitim almış, köklü üniversitelerden iyi derecelerle mezun olmuş birçok genç meslektaşımız, mesleki, maddi ve sosyal tatminsizlik nedeniyle geleceğini yurtdışında arıyor.

Tüm bu sayılanların yarattığı olumsuzlukların giderilmesi, öncelikli beklentilerimiz arasında gelmektedir. Yetişmiş, nitelikli insan istihdamının artırılması ve çalışanların yaşam standartlarının yükseltilmesi, ülke ve toplumun gönenci açısından zorunluluktur.

2.BÖLÜM: TMMOB'NİN YEREL YÖNETİMLERE YAKLAŞIMI

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, toplumsal gelişme ve çağdaş yaşamın gerektirdiği yaşam niteliğine ulaşılabilmesi yönündeki sorumluluğunu yerine getirme anlayışıyla mevcut politika ve uygulamalardan farklı bakış açıları sunmayı hedeflemektedir.

Bu hedef doğrultusunda TMMOB, doğrudan mesleki uygulama alanına giren kent sorunlarıyla ilgili olarak yerel yöne-

timler, planlama, kentleşme, kamu kaynaklarının dağılımı, yapı denetimi, risk-afetler, çevre, yeşil-mavi-gri altyapı, temel altyapı, enerji, kentsel koruma, kentsel dönüşüm, kent demokrasisine ilişkin sorun tespitlerini ve çözüm önerilerini şimdiye dek olduğu gibi bugün de kamuoyuyla paylaşmayı görev bilmektedir.

Bu belgede de TMMOB'nin geçmişten bugüne ısrarla belirttiği, toplumun bilgisine sunmayı önemli gördüğü yerel yönetim politikaları ve kentlerimizin giderek artan ve derinleşen sorunları tanımlanmakta, bunların nedenleri açıklanmakta, kentlerin daha yaşanabilir olması için izlenmesi gereken politika ve yöntemler üzerine öneriler sunulmaktadır.

Özerk-Demokratik-Etkin Bir Yerel Yönetim İçin...

Yerel yönetimler; il, belediye veya köy halkının yerel ve ortak gereksinimlerini karşılamak üzere kuruluş esasları ve karar organları kanunla belirlenen, seçmenler tarafından 5 yılda bir seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir. Yerel yönetimlerin; kendi kendini yöneten, katılımı benimsyen, temel kentsel sorunların olabildiğince toplumun tüm katmanlarının mutabakatıyla çözüleceğine inanan, saydam, hesap vermeye ve demokratik denetime açık, gücünü halktan alan yönetimler olmaları gerekir.

Özerk-demokratik ve etkin bir yerel yönetim için yerinden yönetim anlayışı vazgeçilmez önemdedir.

- Merkezi idarenin yerel yönetimler üzerindeki vesayetini artıran; mahalli idare sistemini, hizmete erişilebilirliği yok eden; yerel katılımı ortadan kaldıran "bütünşehir" sisteminden vazgeçilmelidir.
- Siyasi iktidar, belediyelere kayyum atama, istifaya zorlama veya açığa alma gibi antidemokratik uygulamalardan; yerel idarenin yetkisini daraltan tek hesap düzeni,

merkezi idareye alınan imar ve planlama yetkileri, imar affı gibi vesayetçi uygulamalardan vazgeçmelidir.

- Su, orman, mera, yaylak, kışlak, tarım alanları, sulak ve kıyı alanlar gibi doğal varlıklar ve çevre, planlama, enerji, kültürel varlıklar, bayındırlık, ulaşım gibi kent topraklarının kullanım kararlarını doğrudan etkileyen konularda merkezi idarenin sınırsız yetkisi kaldırılmalı, belediyeler ve bakanlıklar arasındaki yetki kargaşası giderilmeli, yerel yönetimlerin ve kent sakinlerinin de söz sahibi olacağı yeni bir yapı kurgulanmalıdır.
- Demokratik kitle örgütlenmelerinin önünü tıkayan Siyasi Partiler Yasası, Dernekler Yasası ve Seçim Yasası yeniden düzenlenmelidir.
- Seçimlere katılan partiler eşit koşullarda yarışabilmelidir. Seçim harcamaları ve bu harcamaların kaynakları seçimlerden önce açıklanmalı, yargı ve seçmen denetimine tabi tutulmalıdır.
- Partilerde adaylar önseçimle belirlenmeli, önseçimlerde delege sistemi yerine doğrudan temsil uygulanmalıdır.
- Seçenlere seçilmişleri geri çağırma hakkı verilmelidir.
- Yüz kızartıcı suçlar hariç bu ülkede yaşayan hiç kimsenin, siyasi nedenlerle seçme ve seçilme hakkı sınırlandırılmamalıdır.

Kentin Sakini Değil, Sahibi Olabilmek İçin...

TMMOB, kent yaşamını ilgilendiren kamu yönetimi, merkezi ve yerel yönetim sistemlerini düzenleyen yasaların eksiklik ve yetersizliklerinden; yerel yönetim politikalarından, anlayışından; planlama, imar, kültür, turizm, kırsal alanlar, kentsel hizmetler ve çevreden söz ederken insan sağlığı, doğal çevre, insan hakları-kentli hakları, katılım, yaşanabilirlik, toplumsal barış, birlikte yaşama; engelli, hasta, çocuk, yaşlı ve toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı planlama; hizmetlere eşit erişim;

sağlıklı çevre; insan odaklı mekânlar gibi kavramları referans almayı ve bunları ön plana çıkarmayı amaçlar.

Katılımcı Bir Kent İçin...

Katılımcı yerel yönetim anlayışı, ayrımcılık yapmadan, kapsayıcılık, hesap verebilirlik ve hukukun üstünlüğü gibi insan hakları ilkeleri üzerine temellendirilmiş yaklaşımla, yerel idare sınırları içinde yaşayan halkın her kesiminin kendi yaşamlarını doğrudan etkileyen konularda karar alma süreçlerine eşit katılımlarını gerektirir.

Katılımın önemli araçlarından birisi olarak kabul edilen kent konseyleri, kent meclisleri gibi yönetime katılımı mümkün kılacak mekanizmaların oluşturulmaması ve bürokratik çalışma biçimi gibi nedenlerle halkın kent yönetimine katılımı yeterince sağlanamamaktadır.

Katılımcılığın önündeki en büyük engel, kentte yaşayanların kente ilişkin karar alma süreçlerinde yer almalarının “hakları” olduğuna ilişkin farkındalık eksikliğidir. Siyasi iktidar tüm eylem ve söylemlerinde bilinçli bir şekilde demokrasi kültürünü salt seçme hakkına indirgelediği için yurttaşlarımız karar alma süreçlerini yalnızca yerel yönetim veya merkezi yönetim kurumlarının görevleri gibi algılamaktadır.

Yerel yönetimler, kente ve kentlilerin yaşamına ilişkin her türlü kararda, kent halkının özne olmasını hedefleyen doğrudan demokrasi ilkelerini mahalle komiteleri aracılığıyla hayata geçiren mekanizmaları yaratmalıdır.

Bu temel bakış uyarınca ivedilikle atılması gereken adımlar şunlardır:

- Yerel yönetim anlayışı; hukuka saygılı, kamu yararını gözetken, katılımcılığa ve paylaşımına açık, saydam, yurttaşlarının çıkarlarını ön planda tutan bir yaklaşımda olmalıdır.

- Yerel yönetimler, kentteki gerçek ve tüzelkişilerin, tüm kentlilerin; mahalle, semt, ilçe meclislerinin yanı sıra kadın, memur, işçi, genç, emekli, işsiz, engelli gibi kesimlerin oluşturacağı meclisler ve bir üst basamakta bu meclislerde oluşan görüşleri yerel yönetimlere aktaracak kent meclisleri aracılığıyla karar alma, uygulama ve denetim süreçlerine etkin katılımını sağlamalıdır.
- Yerel yönetimler, katılım ve denetimde demokratikleşmeyi içselleştirmelidir. Halkın, kamu bilgisine erişimi, kararlar ve uygulamaları denetleme süreçlerine katılımı ve etkin temsiliyeti sağlanmalıdır.
- Mahalle ölçeğinden başlayan ve aşağıdan yukarı örgütlenen, kentin her kesiminin mümkün olduğunca kent yönetimine katılmasına olanak verecek mekanizmalar kurulmalı, öneriler kararlara yansıtılmalıdır.
- Kamusal kaynakların planlanmasında toplumsal adaleti hedefleyen, “yardım” adı altında sadaka dağıtarak yoksulluğu sürekli kılan politikalar yerine sosyal adaleti temel alan, kentsel hizmetlerin yerine getirilmesini zorunlu bir hak olarak görüp tüm toplumsal kesimlere ulaşmasını önceleyen bir kent yönetimi sağlanmalıdır.
- Kentsel kamu hizmetlerini ticarileştiren özelleştirmeler ve taşeronlaştırmaları reddeden, belediye emekçilerinin kadrolu ve güvenceli istihdamını esas alan, liyakatten ödün verilmeyen, sendikaları tahakküm altına almaya çalışmadan eşit ilişkiyi hedefleyen bir yönetim anlayışı sergilenmelidir.
- Kentte yaşayan farklı sosyal kesimlerin ortak yaşam ve dayanışma bilincini geliştirecek yeni kamusal mekânlar oluşturulmalıdır.
- Kentin kaderini etkileyecek büyük/üst ölçekli projeler halkın tartışmasına açılmalı; meslek odalarının, uzman

kişilerin ve üniversitelerin görüşleri ile hukuka, bilime ve tekniğe bağlılık esas alınmalıdır.

- Bilişim teknolojileri, yurttaşlara saydam, nitelikli, hızlı ve düşük maliyetli kamu hizmeti sunmak üzere kullanılmalı; yurttaşlar, teknolojinin sağladığı olanaklarla karar alma süreçlerine katılabilmelidir.
- Eşit yurttaşlık temelinde bir toplum fikrinden hareketle, kent merkezine ulaşacak maddi imkânı olmayan ya da kent merkezi dışında yaşayan yurttaşların yaşadığı bölgelerde sosyal, sanatsal, kültürel faaliyetler kurumsallaştırılmalı, sosyal yaşam faaliyetleri herkes için erişilebilir temel bir hak olmalıdır.
- Koruyucu sağlık hizmetlerini temel alan, parasız sağlık ve sosyal hizmet uygulamaları hayata geçirilmelidir.

Etkin Kentsel Hizmet Üretimi İçin...

Planlı, sağlıklı, güvenli yerleşim alanları, temiz su temini ve arıtımı, atıksu hizmetleri, çöp ve temizlik hizmetleri, imar çalışmaları, ulaşım hizmetleri, kesintisiz ve sağlıklı enerji-doğalgaz temini, çevre sağlığı, zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma, kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor, sosyal hizmet ve yardım konuları kentsel hizmet çeşitliliğinin önemli bileşenleridir.

Bu hizmetlerin toplumun her kesimine eşit olarak verildiği ya da eşit erişilebilirliğe sahip olduğunu söylemek mümkün değildir. Özellikle kent çeperlerinde yaşayan yoksul kesimlerin neredeyse hiçbir kentsel hizmete eşit olarak erişemediği bilinen bir gerçektir.

Oysa 5393 sayılı Belediye Kanununa göre yerel yönetimler “Belediyenin ve belde sakinlerinin yerel ve ortak nitelikteki gereksinimlerini karşılamak üzere” kurulmuşlardır. Bu gerek-

sinimleri karşılayacak hizmetlerin hayata geçirilmesinde “yerellik” ve “yerindelik” temel bir politika olarak algılanmalıdır.

Kentsel hizmetlerde, kentteki hizmetlerin üretilmesi ve paylaşılmasında kentte yaşayan insanlara bu hizmetlerin eşit sunulması çıkış noktasıdır. Bugün kentsel hizmetlere erişim giderek daha fazla yoksul kesimlerin aleyhine olacak biçimde bozulmaktadır. Sağlık, eğitim, iş, barınma, beslenme, kentsel altyapı, sosyal ve kültürel faaliyetler gibi yaşamsal ihtiyaçların karşılanması ya da bunların erişilebilir olmasının sağlanması belediyelerin asli görevleri arasındadır. Yurttaşların kamu hizmetlerine eşit koşullarda erişiminde, hizmet üretim süreçlerinin iyileştirilmesi ve denetiminde bilişim ve iletişim teknolojilerinden etkin biçimde yararlanılmalıdır.

Kamu Yararı Odaklı Kent Planlaması İçin...

Kent planlaması, fiziksel ve doğal çevreyi olduğu kadar sosyal ve ekonomik ilişkileri de şekillendirmektedir.

Kent planlaması; tarihi, kültürel ve doğal değerlerin teknik ve bilimsel gereklilikler doğrultusunda korunarak sonraki kuşaklara aktarılmasını amaçlar. Planlamada nüfus gelişimi ve demografik kestirimler ışığında, kentteki tüm sosyal yapılar dikkate alınır; ekonomik sektörler incelenerek geleceğe yönelik kestirimlerde bulunulur.

Planlama, istihdam olanaklarının artırılmasını, her türlü afet riskine karşı sakıncalı alanlarda gerekli önlemlerin alınmasını hedefler; hukukun üstünlüğünü ve kamu yararını gözetir.

Ne yazık ki kentlerimiz neredeyse cumhuriyet tarihi boyunca kaçak yapılaşmayla büyümüştür. Hazine arazilerinin işgaliyle başlayan kaçak yapılaşma, kıyılara, sulak alanlara, meralara, yaylalara ve ormanlara doğru genişlemiştir. İmar affı kanunlarıyla kaçak yapılaşma âdeta resmi kentleşme politikası haline getirilmiştir. Siyasetin oy depolarına dönüşen,

sağlıksız ve altyapıdan yoksun gecekondu/kaçak yapılaşma alanları seçim dönemlerinde imar aflarıyla yasallaştırılmış, kent hizmetlerinden yararlandırılmaları sağlanmıştır.

Bu döngü, imar planlarının uygulanma sorununu da ortaya çıkarmıştır. Kaçak yapılaşmanın hızına yetişemeyen, parçacı yaklaşımla hazırlanan imar planları kentsel gelişmeleri yönlendirmekte yetersiz kalmıştır.

Bu olumsuz tablonun en önemli aktörü hiç kuşkusuz yerel yönetimlerdir.

Belediye meclislerinde alınan kararlarla kamuya ayrılan parklar, yeşil alanlar yapılaşmaya açılmış, meskûn alanlarda yapı yoğunlukları artırılmıştır.

Yeşil açık alanlar ile kentsel hizmetlere özgülmesi gereken altyapı ve üstyapı alanlarının azaltılmasının yolunu açan bu uygulamalar, özellikle kent merkezlerinde yapı yoğunluğunun daha da artması sonucunu doğurmuştur.

Kamu yararını esas alan planlamadan uzaklaşılmasının önemli sonuçlarından biri de engelli, kadın, çocuk, hasta, yaşlı kesimler ile yoksul kesimlerin kentsel hizmetlerden eşit olarak yararlanamamasıdır.

Ülke kaynaklarının etkin ve verimli biçimde bütünlüklü olarak ülkemiz insanlarının geleceği doğrultusunda değerlendirilmesinin önkoşulu, üst ölçekli mekânsal planların merkezi idare tarafından yapılmasıdır.

Ancak günümüzde merkezi idare planlama yetkisini, kentlerin, kıyıların, tarım alanlarının, ormanların, meraların, giderek yaylaların, sulak alanların, sit alanlarının talanına dönüşen nükleer ve termik santral projeleri, gelişigüzel madencilik uygulamaları, şehir hastaneleri, kentsel dönüşüm gibi “mega projeler” adı altındaki girişimlerle ülke

topraklarını yandaş ulusal/uluslararası sermayeye sunmanın bir aracı olarak kullanmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Sisteminde, bakanlığın “harita alımından yapı ruhsatı verilmesine” kadarki sınırsız yetkisi ve bu keyfiyetin yerel idareler ve kentler üzerinde yarattığı vesayet pekiştirilmiştir. Ülke tarihinde bir ilk daha yaşanarak iki kez uzatılan 2018 imar affı ile bundan önce çıkarılan tüm af kanunlarında olduğu gibi bir kez daha sağlıklı, güvenli kentleşmeden vazgeçilmiştir.

Kentlerimiz için atılması gereken somut adımlara kamu yararı ilkesi gözetilerek acilen başlanmalıdır.

- Siyasi bir araç haline getirilen planlama mevzuatındaki merkezi idare vesayeti kaldırılmalı, planlamanın kademeli birlikteliği ilkesi çerçevesinde üst ölçekli mekânsal plan kararları yerel idarelerin yetkisine bırakılmalıdır.
- Mekânsal planlamada bütünlüklü bakış açısı geliştirilmeli, sektörel yaklaşımdan vazgeçilmelidir.
- Planlama, mimarlık ve kentleşmenin bir kültür olgusu olduğundan hareketle doğal ve kültürel varlıkların/mirasın korunması için bütünsel bir koruma ve kültür politikası belirlenmelidir.
- Afet risklerini azaltmak için ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımı ve yönetimine yönelik hazırlanan uluslararası eylem kılavuzları, ulusal ve yerel ölçeklerde ülkemiz için de hazırlanmalıdır.
- Planlama yaklaşımında, plan yalnızca fiziksel müdahaleye odaklanan nihai bir belge olarak değil, doğal ve kültürel değerlerin korunması ile sosyo-ekonomik gelişme için araçları ortaya koyan, katılımcı, müzakereci, dinamik ve disiplinler arası gerçekleştirilen esnek bir süreç olarak benimsenmelidir.

- Açık yeşil alanlar, yüzölçümleri ve sayıları artırılarak birbirine bağlı bir sistem olarak kurgulanmalı; ekolojik veri tabanlı ülke, bölge ve yerel peyzaj ana planları hazırlanmalıdır.
- Birbirinin kopyyası niteliksiz, kişiliksiz, kimliksiz kentlerde yaşamamak, yerleşimleri rant temelli “imar” kıskaçından kurtarmak ve yaşanabilir kentler yaratmak için her düzey ve kapsamdaki planlamada ve tasarımda, doğal ve kültürel varlıkların “kaynak” ya da “kullanım değeri”nden önce “varlık değeri” olarak ele alındığı bir yaklaşım benimsenmelidir.
- Planlamanın rantın dağıtım aracı değil, sağlıklı ve yaşanabilir çevre oluşturmanın temel aracı olduğu bilinciyle kamu yararına aykırı plan değişikliklerinden vazgeçilmelidir.
- Plan değişiklikleri daha fazla rant için değil, kentsel standartları yükselterek yol, otopark, okul, sağlık ocağı, park, yeşil alan, oyun alanı, spor tesisleri gibi sosyal donatı ve teknik altyapı alanları kazanmak için yapılmalıdır.
- Bütünlüklü planlara aykırı, kent kimliğini yok eden, doğal alanları tahrip eden, toplumsal ihtiyaç olmayan, kamu zararına yol açan her türlü projeden derhal vazgeçilmelidir.
- Yol, otopark, elektrik, su gibi teknik altyapıya; okul, sağlık ocağı gibi sosyal donatı alanlarına; park, çocuk bahçesi, spor tesisleri gibi açık ve yeşil alanlara ilişkin kentsel standartlar çağdaş, insanca, sağlıklı yaşam alanlarını oluşturacak şekilde yeniden belirlenmelidir.
- Doğa tabanlı çözümler üretmek amacıyla mavi/yeşil altyapı oluşturma süreçleri planlanmalıdır.
- İklim değişikliğine uyum ve iklim değişikliğinin olumsuz etkilerinin azaltılması amacıyla yağmur suyu yönetim planları oluşturulmalıdır.

- Kentlerimizde var olan sorunların aşılması, sağlıklı kentsel çevrelerin oluşturulması ve kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesi doğrultusunda, toplumun büyük bölümünü dışlayan, halkın katılım ve denetimine kapalı mevcut yerel yönetim biçimi aşılmalı, kent halkının ve meslek örgütlerinin demokratik katılımı, etkin temsiliyeti ve denetimi sağlanmalıdır.
- İmar konularında uzmanlaşmış bir yargı sistemi geliştirilmelidir.

3. BÖLÜM: NASIL BİR YEREL YÖNETİM İSTİYORUZ?

TMMOB bugüne kadar, bilim ve teknikten gelen tüm bilgi birikimiyle toplumsal ilerleme ve kalkınmanın sağlanabilmesi amacıyla ve kamu yararı ve toplumsal fayda ilkelerini gözeterek hareket etmiştir; insanca yaşanabilecek bir ülke ve kentlere sahip olmak umuduyla çalışmıştır. Bu belgede geçen tüm talep ve eleştiriler de TMMOB'nin sahip olduğu demokrat-yurtsever kimliğinin bir yansımasıdır. Bizler:

İnsanlık Onuruna Yaraşır Sağlıklı Bir Çevrede Yaşamak İstiyoruz...

Ülkemizin geleceği için yerleşim alanlarının çevresindeki kırsal ve doğal alanların korunması ve bu alanlardan kamu yararı temelinde yararlanmanın sağlanması yaşamsal önemdedir. Yerel yönetimler su, hava, toprak gibi sınırlı doğal kaynakların kullanımında kamu yararını gözetmek ve halkın da aynı duyarlılığı göstermesini sağlamak bakımından görevli ve sorumludur.

Sağlıklı kentsel çevrenin oluşmasında en önemli husus, mahalle ölçeğinden semt, bölge ve kent ölçeğine kadar kade-

melendirilmiş teknik altyapı ve üstyapı ile ortak kullanım alanları olan meydan, park, çocuk bahçeleri gibi açık ve yeşil alanların dengeli dağılımıdır.

Ancak kaçak ve/veya imara aykırı yapılaşma ve yapı yoğunluğunun bilinçsizce artırılması nedeniyle kontrolsüz ve sağlıklı büyüyen kentlerimizde nüfusun ihtiyacı olan teknik altyapı ve üstyapının yeterince karşılanabildiğini söylemek mümkün değildir. Yanlış kıyı kullanımlarının yanı sıra kent içindeki dere yataklarının yapılaşmaya açılması ya da yol olarak kullanılması ve altyapı yetersizliği sonucu mevsimsel yağışların sele/afete dönüşmesi ülkemizde artık olağan hale gelmiştir.

Son yıllarda sıkça duymaya başladığımız “dirençli kent” ya da “dayanıklı kent” kavramının küresel ısınma, iklim değişikliği, biyolojik değişiklik, doğal afetler, kentsel kamusal hizmetler, sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluk gibi konularla iç içe olduğu çok açıktır. Bu konuların her biri hem dünyada hem de ülkemizde, kentlerin bugünü ve yarınıyla çok yakından ilgili sorun alanlarıdır.

Ormansızlaşma, verimli tarım topraklarının, çayır ve meralarla fosil yakıtların tükenmesi, küresel iklim değişikliği, biyolojik çeşitliliğin azalması, kentlerde her türlü kırılmalı düzeyinin yükselmesi, her gün yeni adlar altında dünyayı tehdit eden salgınlara karşı direncin azalması, başlıca karamsarlık nedenleri arasındadır.

Tarihsel gelişim süreci içinde insanlık, başta veba olmak üzere grip, kolera, tifüs, ebola, çiçek, AIDS ve son olarak da koronavirüs (Covid 19) salgınıyla karşı karşıya kalmıştır. Öte yandan son birkaç yıl içinde, görülmemiş ölçülerde hızlanan sera gazı salınımı da dünya ekonomisini sarsmıştır.

Dayanıklılığın (dirençliliğin) sağlanmasını zorunlu kılan ve çoğunlukla kentlerde karşılaşılan riskler ise çoğu iklim deği-

şikliğiyle bağlantılı olmak üzere depremler, fırtınalar, sel baskınları, aşırı sıcaklık, kuraklık, tsunami, yangınlar, salgınlar ve böcek istilası gibi olgulardır. 2016'da Birleşmiş Milletler Örgütünün öncülüğünde Quito'da toplanan "III. İnsan Yerleşimleri Toplantısı"nda da çevresel ve sosyo-ekonomik dayanıklılığı artırmanın önemine dikkat çekilmiş; iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini azaltmak, çevresel ve doğal tehlikelerin, risklerin yönetim yöntemlerini iyileştirmek amacıyla "kentsel ve mekânsal planlamanın gerekliliği" vurgulanmıştır.

Peyzaj tabanlı şehircilik anlayışıyla suyun etkin kullanımı ve tasarrufu için doğal ve yerli bitki türleri kullanılarak bitkisel peyzaj alanlarında su ve bakım ihtiyacının düşürülmesi, gerekli yerlerde kurakçıl peyzaj uygulamalarıyla su ihtiyacının sıfıra indirilmesi, çim yüzeyleri ve çim alan kullanımlarının sınırlandırılarak sulama veya bakım gerektirmeyen çayır ve mera bitkilerinin kullanılması, doğayı yaşamımızın içine kadar soktuğumuz biyofilik tasarımlarla ekosistemlerin kurulması, yağmur suyu hasadı yoluyla yağmur suyunun depolanması, yeraltı su kaynaklarının beslenmesi ve su döngüsüne katılımının sağlanması, kırsal ve kentsel alanlarda biyoçeşitliliği artırarak gıda güvenliğinin sağlanması, yapısal peyzaj uygulamalarında su geçirgenliği olan yapı elemanlarının kullanılması iklim değişikliğinin olumsuz etkilerinin azaltılmasına katkıda bulunacaktır.

11 ilimizi büyük yıkımlara uğratan 6 Şubat 2023'teki depremlerin neden olduğu can, mal, tarih ve kültür varlıklarımızın kaybı, "dayanıklı kent" ve yerel yönetim ilişkisini her zamankinden daha da önemli duruma getirmiştir.

Hiç kuşku yok ki dayanıklı kentlerin varlığının temel aktörü devlet, yani merkezi yönetimdir. Ne var ki karşı karşıya bulunduğumuz sorun, verimli sonuçlara ulaşabilmek amacıyla bu konuda da devletle yerel yönetimlerin sıkı bir işbirliği

İNİNDE OLMALARINI ZORUNLU KILMAKTADIR. Her iki düzeydeki yönetimlerin, bu amaca ulaşabilmek için kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve sivil toplum örgütlerinin de desteğini almaları gerekir.

KARŞI KARŞIYA BULUNDUĞUMUZ KÜRESELLEŞME, halkların ilgi alanlarının daha çok “harcamaya” yönlendirilmesi, doğal kaynakların hızla tüketilmesi, rant yaratıp paylaşırma yoluyla zenginin daha zengin edilmesi, uzun erimli bakış açılarının yerini piyasa güçlerinin alması, yeni teknolojik gelişmelerin etkisi gibi olgular hem doğal ve kültürel çevrenin hem de tüm ekosistemin daha büyük oranlarda tahrip edilmesi olasılığını artırmaktadır. Bu tahribatın, önemli ölçüde kentsel yaşam ortamlarımızın geleceğini ilgilendirdiği çok açıktır. Merkezi yönetimler kadar yerel yönetimlere de bu konularda önemli sorumluluklar düşmektedir.

ELVERİŞSİZ BİR GELİR DÜZEYİNİN yanı sıra çalışma, eğitim, dinlenme, ulaşım, beslenme, çevre, kültür ve sanat olanaklarından yoksun kalmak da sağlıksız bir yaşam ortamı oluşturmaktadır.

- Eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve yardım gibi temel “kamu hizmetleri”, kamusal alan sorumluluğuyla yerine getirilmelidir.
- Kentsel kamu hizmetlerinin, girişimcilerin kâr amacıyla yerine getirdiği bir faaliyet olarak ticarileştirilmesini dayatan özelleştirme anlayışı reddedilmeli; kentlerde yaşayanlar “müşteri” değil, kentsel hizmetlere eşit ulaşma hakkına sahip yurttaşlar olarak görülmelidir.
- Bütünleşik bir konut politikası geliştirilmelidir. Konut, anayasal olarak “barınma hakkı” olarak ele alınmalı, dar ve orta gelirliilerin nitelikli konut edinmelerine olanak sağlamak devletin temel politikası olmalıdır.

- Planlama ile teknik altyapı uygulamaları arasında eşgüdüm sağlanmalıdır.
- Sağlıklı kentsel gelişme için toplu taşıma ve bisiklet kullanımını özendirici, yaya öncelikli ulaşımı destekleyen kentsel gelişme modellerine dayanan planlama ilkeleri benimsenmelidir.
- Kentsel mekân kullanım standartlarını doğrudan etkileyen yoksulluk, göç ve nüfus yığılması sorunlarının çözümü için “istihdam odaklı yerel kalkınma modelleri” ivedilikle geliştirilmelidir.
- Elektrik, su, doğalgaz, temiz hava, ulaşım, haberleşme gibi temel gereksinimlerin karşılanmasında, kâr amacı gütmeyen, arz güvenliğini önceleyen ucuz, kesintisiz, erişilebilir hizmet üretme anlayışı yerleştirilmelidir.
- Kentlerimizin su havzalarında yaşanan yoğun yapılaşmanın önüne geçilmeli, uluslararası düzeyde stratejik önemi önümüzdeki yıllarda giderek artacak olan ve toplum sağlığı açısından başat nitelikteki temiz suyun temin edildiği kaynaklar ve havzalar “koşulsuz ve istisnasız” korunmalıdır.
- Önümüzdeki dönemde iklim değişikliğine bağlı olarak çok daha fazla sel ve taşkın, ani hava olayları, orman yangınları, kuraklık görmemiz olasıdır. Çağımızın en büyük krizi olan iklim değişikliğine uyum ve iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılması konusunda çalışmalar yapılmalıdır.
- Halkın gıda güvencesi ve güvenli gıda tüketimi temel bir haktır. Gerek bu hakkın temini, gerekse bilinçli gıda tüketimi ve üretimi için gıda denetimlerine yönelik politikalar saptanmalı ve uygulanmalıdır.

- Suyun her türlü kirlenmeden arındırılarak kaynağından çıktığı gibi en sağlıklı ve ekonomik biçimde -sistemdeki su kaçakları da giderilerek- insanlara ulaştırılması için gelecek yılların ihtiyacı hesaplanarak plan ve projeler yapılmalı, kentlerimizde yaşayanlar büyük kentlerde olduğu gibi paketlenmiş sulara mahkûm edilmemelidir.
- Doğal varlıkların korunması, kaynak olarak sürdürülebilir kullanımının yanı sıra kirlilikten korunmayı da içermektedir. Kent ortamında oluşan evsel ve tıbbi atıkların ayrıştırılması konusunda kamuoyunu bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.
- Katı ve sıvı atıkların toplanması, ayrıştırılması ve bertarafında bilimsel kriterlere uyulmalı ve çağın gerektirdiği teknolojiler kullanılmalıdır.
- Su kirliliği yanında hava kirliliği, gürültü kirliliği, görsel kirlilik gibi sorunların çözüldüğü; toplumsal yaşamı kolaylaştıran kentsel altyapı çalışmalarının toplum sağlığına zarar vermeyecek biçimde gerçekleştirildiği bir çevre yönetimi yaşama geçirilmelidir.
- Kent yaşamında önemli yer tutan fiziki planlarda kentsel sağlığa yönelik alt ve üstyapı program ve projeleri vakit geçirmeksizin uygulamaya alınmalıdır.

Nitelikli, Erişilebilir ve Herkes İçin Sağlık İstiyoruz...

Kentte yaşayan tüm kesimler için eşit ve kolay erişimli olması gereken diğer bir kamusal hizmet alanı da sağlık hizmetleridir.

Özelleştirme-serbestleştirme politikaları sağlık hizmetlerine “yap-işlet” modeli “şehir hastaneleri” olarak yansıdı. Sağlık ocağı, semt polikliniği, devlet hastanesi, üniversite hastanesi gibi mahalle ölçeğinden kente-bölgeye hizmet ölçeğine göre

basamaklandırılmış ve kente yaygınlaştırılmış sağlık hizmetlerinden, kamu hizmeti anlayışından vazgeçildi. Hasta garantili taahhütlerle desteklenen şehir hastanelerine müşteri bulma amacıyla kente yayılmış tüm hastaneler, sağlık birimleri kapatıldı. Çoğu kent dışında yer alan, sağlık hizmetinin tek yerde toplanması sonucunu doğuran şehir hastaneleri, sağlık hizmetine erişimi zorlaştırırken kentte yaşayanlar arasında da derin bir eşitsizlik yarattı.

Kentlerin yerleşme alanları dışındaki ekolojik rezerv alanı niteliğindeki hazine arazilerinin ihale yoluyla hastaneleri yapacak inşaat şirketlerine verildiği, bu şirketlerin görüntüleme, laboratuvar, bilgi işlem, güvenlik gibi tüm hizmetleri ürettiği ve bu hizmetler karşılığında şirketlere 'hizmet bedeli' adı altında ayrıca ödeme yapıldığı, hastanelerin çevresine kurdukları ticari alanları işlettikleri ve bu gelirlerin KDV, damga vergisi ve harçlardan muaf olduğu düşünüldüğünde şehir hastanelerinin kamuya ekonomik maliyeti çok yüksektir ki benzer mega projelerdeki gibi büyük bir bütçe açığına neden olmaktadır. Tüm bu maliyetlerin, aslında ücretsiz, kaliteli sağlık hizmeti götürülmesi gereken halka yüklendiği de açıkça ortadadır...

Gerek yer seçimiyle, gerekse sağlık turizmi için yapılan devasa otel ve plazaları andıran mekân israfı ve organizasyon güçlüğü barındıran mimarisiyle sağlık hizmetini ulaşılması güç ve pahalı hale getiren şehir hastaneleri, özellikle acil sağlık hizmetine ihtiyaç duyan hastaların hastaneye ulaşımını ve hastaneden gelecek acil sağlık yardımlarının hastaya ulaşımını imkânsız hale getirmektedir.

Kentin sağlıklı bir kent olabilmesi için şehir hastaneleri uygulamalarından vazgeçilmeli, acil durumlarda tam teşekküllü bir kamu hastanesine en kısa sürede ulaşılması esas alınmalıdır.

Yerel yönetimlerin bir görevi de 5393 sayılı Belediye Kanununun 14'üncü maddesinin 'b' bendi ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanununun 7'nci maddesinin 'v' bendi hükümlerinin verdiği yetkiyle hastane, poliklinik, sağlık merkezleri gibi tesisler açmak suretiyle halkın temel sağlık hizmetlerini karşılamaktır. Yerel yönetimlerin, sağlık hizmetini bir kamu hizmeti olarak değerlendirip bu çerçevede proje ve yatırımlara yönelmesi, var olanları genişletip geliştirmesi ve koruyucu sağlık hizmetleri vermesi, sosyal devlet anlayışının doğal sonucudur.

Sağlıklı, Erişilebilir ve Güvenli Gıda Hakkımızı İstiyoruz...

Gıdalar, insanların yaşamlarını sürdürmeleri için gereken vazgeçilemez ve ertelenemez ihtiyaçlardır.

Bu nedenledir ki insanların dini, dili, rengi, cinsiyeti ve milliyeti ne olursa olsun aktif ve sağlıklı bir yaşam için gereksinim duyduğu yeterli, sağlıklı, güvenilir ve besleyici gıdaya fiziksel ve ekonomik bakımdan sürekli erişebilmesi, yani "gıda güvencesi"nin sağlanması bir insan hakkı olarak kabul edilmiştir. "Gıda güvencesi" kavramı insanların tükettikleri suyu da "gıda" tanımı içine almaktadır. Kaldı ki yalnızca tüketim amaçlı suya değil, kullanma suyuna erişim de temel bir haktır.

Ancak küreselleşen dünya düzeninde tarım ve gıda ürünleri ile su ticari birer meta olarak görülüp serbest piyasa koşullarına terk edildiklerinden insanların gıda ve suya yeterince ulaştıklarını iddia etmek mümkün olmamaktadır.

Gıdaya erişimin sağlanamamasında temel sorun, adil olmayan gelir ve ürün dağılımıdır. Dolayısıyla açlığın nedeni temelde yoksulluktur. Günümüz hastalığı olan aşırı ve lüks tüketim alışkanlığı, gıdaya adil ulaşmanın önündeki en büyük engellerden birini oluştururken, nüfus planlamasının uygulanmaması da gıdaya erişimi güçleştirmektedir.

Son yıllarda dünyada gıda fiyatları düşerken ülkemizdeki gıda fiyatlarındaki artış önlenememektedir. Toplumun büyük bir kesimi her geçen gün nitelikli gıdalara ulaşmakta zorlanmakta, yurttaşlarımızın bir bölümü sürekli yardımlarla karnını doyurabilmektedir. Bu durum ise yerel yönetimler, valilikler veya gıda bankaları aracılığıyla yoksul ailelere yapılan gıda yardımlarının, insan onuruyla bağdaşmayan ve yüzeysel siyasi araçlara dönüştürülmesine neden olmuştur. “Gıda güvencesi sağlanamayan kişilerin gıda yardımının nesnesi değil, gıda hakkının öznesi olduğu” unutulmamalıdır. Bu yardımlar “gıda hakkı” çerçevesinde devletin bir sorumluluğu olarak görülmelidir.

Günümüzde bütünleşik üretim ve tüketim ilişkilerini çevreleyen gıda sistemi, farklı dinamikleri kapsayan farklı sistemlerin bir çatışma alanı olarak karşımızda çıkmaktadır. Kapitalist/endüstriyel gıda sistemi, üretimden tüketime gıda sistemini bir rant, sömürü ve tüketim ilişkisi olarak örgütlemekte, gıda egemenliğini şirket egemenliği olarak uygulamakta, sağlıklı gıda üretiminin adil koşullarını ortadan kaldırmakta, gıdayı bir meta olarak görmektedir.

Yanlış tarım politikaları sonucu, ülkemiz temel tarım ve gıda ürünlerinde ithalatçı konumuna gelmiştir. Türkiye'nin dışa bağımlılığı artarken bakliyat ve tahıl gibi temel ürünlerde tamamen ithalatçı durumuna gelinmiştir. Tarım ve gıda ürünlerinde ihracat-ithalat dengesinin ithalat lehine hızla bozulduğu gözlemlenmektedir. Bundan da önemlisi, tarım ve gıdada yaşanan dışa bağımlılık bir varoluş/egemenlik sorunu haline gelmiştir.

Üretim ve tüketimdeki kent-kır ilişkisi de değişim göstermektedir.

6 Aralık 2012'de Resmi Gazete'de yayımlanan ve Mart 2014 Yerel Seçiminden sonra yürürlüğe giren Büyükşehir Yasasıyla birlikte büyükşehir belediyesi statüsündeki 30 ilde il özel

idaresi, il genel meclisi ve köy tüzelkişiliği kaldırıldı ve kırsal yerleşimlerde nüfus yapısı büyük oranda değişti.

Bu yasa, belediyelere önemli görev ve işlevler yüklemektedir. Ancak bazı belediyeler ve ilgili bakanlıklar arasında çalışma alanları nasıl belirlenecek, sınırlar nasıl çizilecek konusunda yetki kargaşası yaşanmaktadır. Yasanın 7. maddesinde “Büyükşehir ve ilçe belediyeleri tarım ve hayvancılığı desteklemek amacıyla her türlü faaliyet ve hizmette bulunabilirler” denmektedir.

Bu yasa çıkıncaya kadar bilinen tanımıyla kentte hizmet üretimi, kırdan ise tarımsal üretim esas iken Büyükşehir Yasası ile bu tanım büyük ölçüde değişmiştir. Büyükşehir statüsündeki 30 büyük ilde 16 bin 545 köy tüzelkişiliğini yitirmiş ve kentin mahallesi olmuştur. Böylelikle, tarım ve kırsalın gelişmesinde belediyelerin rolü artmıştır.

Sağlıklı ve güvenilir gıda temini için iyi bir planlamayla kent-kır bütünleşmesi sağlanarak oluşturulacak politikalar ve yerellerdeki tarımsal üretim potansiyelinin değerlendirilmesi çok önemlidir.

Gıdaya erişim ve gıda hakkı konusunda yaşanan sorunlar, afetlerdeki kırılganlıklar gibi konularda sorunun çözümüne yönelik olarak kuşkusuz bilimin çok önemli bir rolü vardır; ancak atılması gereken en önemli adımlar politik olacaktır.

Kamu sağlığının korunabilmesi için gıda güvenliğinin ve gıda güvencesinin sağlanması zorunludur.

İşte bu nedenlerdir ki tarım ve gıda siteminin, tüm paydaşlarıyla etkin iletişim içinde gözden geçirilmesi ve yeniden kurgulanması kaçınılmazdır.

- Açlık ve yoksullukla mücadelede gıda güvencesinin ve yeterli beslenmenin sağlanabilmesi için refah seviyesi

yükseltilecek geçimin kolaylaştırılması, doğal kaynakların yönetimi, çevrenin korunması, kırsal alanda sürdürülebilir kalkınmayla kırsal refahın artırılması ve sürdürülebilir gıda ve tarım politikalarının hayata geçirilmesi gerekmektedir.

- Adil bir gıda dağılımı ve gıdaya erişim hakkı için üreticiler doğru yöntemlerle desteklenerek üretim süreçlerinde tutulmaya çalışılmalı, tarımsal AR-GE'ye daha fazla yatırım yapılmalı, tarımsal ürün planlaması yapılarak israf önlenmeli, toprağı işlemede aile işletmelerine öncelik verilmelidir.
- Sürdürülebilir aile çiftçiliğı özendirilmeli ve bu yönde teşvikler sağlanmalıdır.
- Köylü ve çiftçi düzeyinde sendikalaşmanın önü açılmalıdır.
- Afetlere dirençli bir gıda ve tarım sistemi kurgulanmalıdır.
- Halkçı tarım reformları yapılmalı, tohumlara bedelsiz erişim garantisi sağlanmalı, yerel üretim ve temel gıdalara öncelik verilmeli, ulusal üretim korunmalı ve tarım politikaları halkın etkin katılımıyla belirlenmelidir.
- Gereksinimlerimize uygun ulusal tarım politikaları, kısa, orta ve uzun erimlerle tasarlanmalıdır.
- Gıda politikalarının oluşturulmasında ve sonuçlarının değerlendirilmesinde saydamlık, katılımcılık ve hesap verebilirliğe dayanan bir yönetim yaklaşımı benimsenmelidir.
- Gıda egemenliğı konusunda yürütülecek politik mücadelede, üreticiden tüketiciye aracısız mal sağlayan ekolojik üretim-tüketim kooperatifleri teşvik edilmeli, yerel yönetimler bu hususta inisiyatif almalıdır.
- Yerel yönetimler, bitkisel ve hayvansal kökenli gıda maddelerinin sağlıklı ve ekonomik biçimde tüketicilerin so-

ralarına ulaşabilmesi için geçmiş yıllarda başarılı örneklerini gördüğümüz tanzim satış kooperatiflerini yeniden hayata geçirmelidir.

- Tarım arazileri, zeytinlik alanlar, meralar, ormanlar, su havzaları ve sulak alanlar mutlak suretle korunmalıdır.
- Belediyeler, sorumluluğunda bulunan arazilerin ıslahı, imarı ve tarıma uygun hale getirilmesinin yanı sıra ağaçlandırma, erozyonun önlenmesi çalışmalarını da planlamalı; bu konularda ilgili tüm paydaşlarla eşgüdüm içinde projeler yapmalıdır.
- Gıda denetimlerinin kamu eliyle etkin, yansız ve bilim temelli gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.
- Yerel yönetimler, yetki kargaşası yaratılmadan tarım ve gıda sisteminin sorunlarının çözümüne katkıda bulunabilecek biçimde yetki ve sorumluluklarla donatılmalıdır.
- 5393 sayılı Belediye Kanunu ile belediyenin görev alanındaki; tarımsal sulama, hayvan içme suyu, taşkın koruma ve toprak muhafazası için gerekli tesislerin (gölet, yeraltı ve yerüstü bendi, sulama havuzu, pompaj vb.) kurulması, ıslahı ve tevsii ile ilgili çalışmaları doğru bir gıda-tarım planlaması içerisinde yapmalıdır.

Güvenli Yaşam Hakkımızı İstiyoruz...

Bilime ve mühendisliğe, akla ve uygarlığa aykırı olarak siyasal iktidarlarca uygulanan rant politikaları nedeniyle ülkemiz bir “afet ülkesi” olmuştur.

Kentlerimizin yapılaşması bütünüyle betonlaşma ve asfalt üzerine oluşturulmuş durumdadır. Yeşil alanların hızla bütünüyle yapılaşmaya açılması, kent içindeki ormanlarının yok edilmesi şehirlerimizin doğal dokusunu ortadan kaldırmıştır. Doğayla barışık olmayan bu kentsel yapılaşma ve

hızlanan iklim değışikliğinden ötürü yağış ve yüzey suları toprak tarafından emilememekte, hızla akışa geçerek sellere neden olmaktadır.

Suların doğal akış yolları olan dere yataklarının ve taşkın alanlarının bile yapılaşmaya açılması, felaketin boyutlarını daha da artırmaktadır. Plansız ve çarpık kentleşme, tarım arazileri ve su havzaları üzerine kurulan yerleşim yerleri, yok edilen yeşil alanlar ve orman alanları, bilinçsizce müdahale edilen dere yatakları ve kıyıları yaşadığımız felaketlerin temel nedenidir. Sorumlu da yağmur suları değil, hükümet merkezi yönetim ve yerel yönetimlerdir.

Plansızlığın yanı sıra iktidar eliyle üretilen mega ve çılgın projeler de felakete zemin hazırlamakta ve kamusal alanlarımız bu rantçı anlayışla yok edilmektedir.

Ülkemizin %96'sı deprem bölgesinde bulunmakta, nüfusumuzun %98'i değişik derecelerde deprem tehlikesi altında yaşamaktadır. Son 60 yıl içerisinde depremlerde resmi sayılara göre 50 binden fazla vatandaşımız yaşamını yitirmiş, 100 binden fazla kişi yaralanmış ve yaklaşık olarak 400 binin üzerinde bina yıkılmış veya ağır hasar görmüştür.

Bunlara 6 Şubat 2023'te 11 ilimizi etkileyen depremin yarattığı ağır yıkım eklendiğinde karşımıza korkunç bir manzara çıkıyor... Resmi açıklamalara göre 53 bin 537 yurttaşımızın hayatını kaybettiği, 107 bin 213 yurttaşımızın ise yaralandığı 6 Şubat Depremlerinde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının verilerine göre 39 bin 441 bina deprem anında yıkılmış, 271 bin 892 bina ise aldıkları hasarlar nedeniyle kullanılamaz hale gelmiştir.

Kentsel ve kırsal yerleşim alanları yalnızca deprem değil, aynı zamanda heyelan, su baskını, kaya düşmesi gibi tehlikelerin yarattığı zararlarla da mücadele etmek zorunda kalmaktadır.

Derelerin, vadilerin, ormanların, kıyıların, su havzalarının, kısacası yapılaşmaya uygun olmayan alanların, rant ekonomisi baskısı altında yapılaşmaya açılması, mühendislik verilerinden yoksun imar planları, düşük standartlarda ve mühendislik hizmeti görmemiş yapı üretimi, ranta dayalı, hızlı, düşük nitelikli, tasarısız ve plansız kentleşme ve sosyo-ekonomik politikalar sonucu gerçekte hepsi birer doğa olayı olan deprem, heyelan, çığ, kaya düşmesi, su baskını gibi olayların tamamı afete, yani insani ve ekonomik yıkıma dönüşmektedir.

Tüm bunlara karşın izlenen “ikiyüzlü” kentleşme politikalarından vazgeçilmemiş, çıkarılan Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun ülkemizin bir deprem ülkesi olduğu ve niteliksiz yapı stokuna sahip olduğu gerçeği üzerine değil, rant temelinde kentlerin dönüştürülmesinin bir aracı olarak düzenlenmiş, “risk” rant aktarımının gerekçesine dönüştürülmüştür.

Kentlere ilişkin politikalar, planlar ve kararlar öncelikle insan odaklı olmalı, bugüne kadar sürdürülen ranta dayalı kentleşme anlayışı derhal sona erdirilmelidir.

Depremlerden ve diğer bütün doğal ve toplumsal afetlerden korunma; güvenli, sağlıklı ve yaşanabilir bir çevrenin her yurttaş için temel insan hakkı olduğu ana ilke olarak kabul edilmelidir.

- Kentlerde afetlerden korunmak ve zararlarından en az etkilenmek amacıyla “Bütüncül Afet Risk Yönetimi” anlayışı benimsenmeli, öncelikle afet riski olan bölgeler tespit edilmeli ve söz konusu riskleri azaltacak önlemler alınmalıdır. Tüm kentlerimizde kapsamlı afet yönetim planları hazırlanmalı ve gecikmeksizin uygulama olanakları yaratılmalıdır.
- Kentlerin yapılı bölümlerindeki dönüşüm, sağlıklılaştırma, tahliye vb. müdahaleler ile riskli alan, rezerv yapı alanı ilanlarına ilişkin kararlar kent bütününe yönelik hazırlanacak kentsel risk analizi çalışmalarına dayandırılmalıdır.

- Yerinde Dönüşümün teşviki için 6306 sayılı kanunda yer alan Rezerv Yapı Alanı tanımı değiştirilmeli; kamunun gerçekten geçici barınma alanı olarak sunacağı yapı stoğu bölgeleri haline getirilmelidir.
- Riskli alanlarda veya yapılarda ikamet eden yurttaşların bu alanlarda karşılanabilir miktarlarda kiralarla kamu kiracısı olmaları, dönüşüm süreci tamamlandıktan sonra kendi yaşam alanlarına dönmeleri sağlanmalıdır.
- Afet tehlikesi karşısındaki tek önlemin “yapı düzeyinde” güçlendirme ve yenileme olduğu düşüncesinden vazgeçilmelidir. Yapılar, kentsel ve/veya bölgesel düzeyde ele alınarak afete duyarlı planlanma yaklaşımı esas olmalıdır. İmar planları, risk azaltma önlemlerini kapsayacak şekilde yeniden yapılandırılmalıdır.
- Yerel yönetimlerin asli işlerinden olan sağlıklı ve güvenli yapı üretim ve denetim sürecini ticari bir alan olarak sermayeye teslim eden anlayış reddedilmeli; yapı denetimde imar planlarına, mimarlık ve mühendislik projelerine uygun, gerekli şantiye organizasyonunun sağlandığı bir kamusal denetim anlayışı etkin kılınmalıdır.
- Depremlerde can ve mal kayıplarını artıran faktörlerin başında gelen, âdeta geçerli sistem haline getirilen kaçak yapılaşmayı özendiren imar aflarından vazgeçilmelidir. Teknik ve bilimsel gerçekleri görmezden gelerek neredeyse “ölüm garantisi” olan “kaçak yapı affı” bir seçenek olmaktan çıkarılmalıdır.
- Toplanma alanları, deprem ya da bir afet sonrası afetzedelerin barınabileceği geçici kentlerin kurulabileceği; elektrik, su, ısınma, duş, tuvalet gibi temel ihtiyaçların karşılanabileceği altyapıya sahip büyük ve geniş alanlar olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla bugün zorunlu-

luktan ötürü toplanma alanı olarak gösterilen, 10 kişinin bile toplanamayacağı alanların, uygun altyapısı olmayan okul bahçelerinin, parkların, boş arazilerin çoğunun gerçekçiliği bulunmamaktadır. O nedenle rant odaklı değil insan odaklı planlamalar yapılmalı, kent içinde geniş yeşil alanlara yer verilmeli ve afetlerde toplanma alanına dönüştürülecek altyapı hazırlanmalıdır.

- Yaşanan depremler göstermiştir ki deprem sonrası iletişim sistemleri hizmet verememiş, iletişim ağları ulaşılmaz hale gelmiştir. Afetlerde iletişim kesintilerinin olmaması ve iletişim ağlarındaki yoğunlukların dengelenmesi için planlamalar yapılmalı; afet anlarında yararlanmak amacıyla yedek jeneratörler, taşınabilir baz istasyonları ve uydu iletişimi gibi çözümlerin yaşama geçirilmesini sağlayacak projeler gerçekleştirilmelidir.

Kentiçi Ulaşım Sorunlarının Çözülmesini İstiyoruz...

Kentlerimizde yaşanan ulaşım sorunlarının temel gerekçesi, kamusal hizmet olarak toplu taşıma öncelikli ulaşım politikasının benimsenmemesi ve bu temel politikayı yansıtan “Ulaşım Ana Planı”nın olmamasıdır.

Bir kentin mekânsal gelişimini hedefleyen nazım planına uyumlu Ulaşım Ana Planının hazırlanmaması ve otomobil odaklı anlayış nedeniyle ortaya çıkan ulaşım sorunu, çoğu yerel yönetici tarafından salt trafik sorunu ya da ulaşım altyapı eksikliği olarak görülmektedir. Bu nedenle yapılan tüm projelere ve harcamalara rağmen ulaşım ve trafik sorunlarında azalma olmamış; artan nüfus, kentsel yayılma, otomobil sahipliği ve kullanımındaki artışlar daha da kronikleşen sorunlara yol açmıştır.

Kentiçi ulaşım ile ilgili temel yanlışlık, var olan sorunların çözümüne “erişilebilirlik” hedefiyle yaklaşmayan, bunun yerine

özel araç odaklı, günübirlik geçici çözümler üreten, bunlarla var olan sorunlara yenilerini ekleyen yönetim anlayışındadır.

Otomobillerin ve diğer motorlu taşıtların hareketlerine öncelik veren köprü ve kavşak inşaatlarıyla kaynaklar tüketilirken yayaların yürüme ve erişim koşulları kötüleşmiş, kentsel mekânlar ve açık yeşil alanlar geri dönülmez biçimde yollara ve kavşaklara bırakılmıştır.

Özellikle büyük kentlerde yaratılan AVM, rezidans, şehir hastaneleri gibi rant alanları da ulaşım sorunlarının katmerlenerek büyümesine neden olmaktadır.

Artan araç sayısı ile birlikte egzoz gazı emisyonu sonucu kükürt dioksit, azot oksitler, hidrokarbonlar, karbonmonoksit, gazlar ve partikül maddeler önemli ölçüde hava kirliliği yaratarak kent yaşamını olumsuz etkilemektedir.

- Kentler yaya, yaşlı, çocuk ve engelliler için yaşanabilir ve ulaşılabilir altyapı ve üstyapı standartlarına sahip olmalıdır.
- Ulaşım da uzun ve kısa erimli hedefleri ve stratejileri belirleyen, kentlerin tarihsel ve kültürel dokusu, çevre ve ekonomik boyutlarını da dikkate alan bir “Ulaşım Ana Planı” yapılmalıdır.
- Kent nazım planıyla bütünleşik olarak hazırlanmış Ulaşım Ana Planı olmadan herhangi bir ulaşım türünü seçip kalıcı bir ulaşım yatırımına girişmek ve ona öncelik vermek, kente ve kentliye karşı işlenmiş bir suç olarak kabul edilmelidir.
- Hızlı, güvenli, temiz ve çevreci olması; kaza riskini ve yolculuk süresini azaltması; enerji tasarrufu sağlaması; karayolu taşımacılığı trafik yükünü, yatırım, bakım ve onarım giderlerini azaltması; diğer toplu taşıma sistemleriyle uyumu; düşük işletme maliyetleri; gürültü kirliliğini azaltması ve kentsel arazi kullanımına olan olumlu et-

kileri gibi nedenlerden dolayı kentiçi ulaşımda olanaklar elverdiği ölçüde raylı sistemler tercih edilmelidir.

- İmar durumu, kent gelişimine göre belirlenen hedefler doğrultusunda gözden geçirilmeli, toplulaşıma önem veren ulaşım sistemleri planlanmalıdır.
- Hava kirliliğine yol açan otoyol ve kara taşımacılığının yerine insan odaklı toplu ulaşım olanakları geliştirilmelidir.
- Kentsel ulaşım, özelleştirme ve ticari bir işletme anlayışıyla değil, kamusal bir hizmet olarak ele alınmalı; kent merkezlerini otobana dönüştürmeyen yaya öncelikli ulaşım politikaları geliştirilmelidir.
- Ulaşım sistemi, yolcuların ihtiyaçlarına en uygun şekilde aktarma yapmalarına imkân verecek bütünlüklü bir sistem olarak tasarlanmalıdır.
- Yollar, meydanlar ve tüm kentsel açık alanlar “sosyal mekân”lar olarak algılanmalı ve bu anlayış çerçevesinde düzenlenmelidir.
- Olası kaza risklerine karşı gerekli önlemlerin alındığı, izleme ve kontrol mekanizmalarının sağlandığı iyi bir ışıklılandırma sistemine sahip sokaklar tasarlanmalıdır.
- Mekânlar arasındaki ilişkiyi güçlendiren yaya bağlantı noktaları ile erişim kolaylaştırılmalıdır.
- Kentiçi ulaşım bir hak olarak ele alınmalı, toplumun farklı kesimlerinin ihtiyaçlarını gözetmeli; kadınlar, yaşlılar ve engelliler ulaşım politikasının başat unsurları olmalıdır.
- Tüm kentsel alanlar ve hizmetler toplulaşıma ağı içinde kapsanmalı; araçlar temiz bakımlı, erişilebilir, araç içi kullanımı ve iniş binişleri rahat olmalıdır.
- Toplulaşıma ücretleri sabit, açıkça belirtilmiş ve ödenebilir olmalıdır.

- Toplutaşıma araçlarının sefer saatleri ve sıklıkları, me-sai başlangıç ve bitiş saatlerine göre düzenlenerek aşırı yığılmalar engellenmelidir. Kent içindeki hareketliliğin çalışma ve tatil günlerine, mevsimlere, iklim koşullarına göre dağılımı bilişim teknolojilerinden de yararlanılarak saptanmalı, sefer planlaması, somut verilere dayanılarak ve kentlilerin beklentilerine uygun biçimde yapılmalıdır.
- Taşıtlarda öncelikli oturma yerleri bulunmalıdır. Sürücüler duraklarda iniş ve binişleri kolaylaştırmalı, herkes oturana veya inene dek araçlar hareket ettirilmemelidir.
- Toplutaşıma engelli bireyler için de uygun, bağımsız hareket edebilecekleri şekilde tasarlanmalı, otobüslerde tekerlekli sandalye için yer ayrılmalı, rampalı asansör yapılmalıdır.
- Görme engelliler için TSE standartlarında yollar, işitme engelliler için görsel tabela ve dijital bilgilendirici uygulamalar sağlanmalıdır.
- Otobüsler, otobüs durakları, yollar, kaldırımlar ve rekreasyon alanları, kent merkezleri engelliler için yeni bir engel oluşturmamalı, trafik ışıkları ve ulaşım engelli dostu olmalıdır.
- Duraklar ve istasyonlar uygun yerlerde konumlanmalı; erişilebilir, güvenli, temiz, iyi ışıklandırılmış, işaretlendirilmiş, korunaklı olmalı ve yeterli sayıda oturak bulunmalıdır. Yolculara seferler, güzergâhlar ve hareket saatleriyle ilgili tam ve kolay erişilebilir bilgi sunulmalıdır.
- Taksi hizmetleri erişilebilir ve ödenebilir olmalı; taksi sürücülerini yolculara karşı yardımsever ve nazik olmalıdır. Taksi hizmetlerinin kalitesi ve sürücülerin tutumları, ulaşımın temel bir hak olduğu gerçeğinden hareketle yerel yönetimlerce sıkı biçimde denetlenmelidir.

- Yollar ve meydanlar temiz, bakımlı, iyi drenaja sahip ve iyi ışıklandırılmış olmalıdır.
- Kaldırımlar yayalarındır. Kaldırımlar tamamen yayalar için ayrılmalı, yol üstünde engeller bulunmamalı; kaldırım yükseklikleri ergonomik standartlara uygun, kaldırımlar kaymaz özellikte ve tekerlekli sandalyelerin gerektirdiği genişlikte olmalıdır.
- Yaya geçitleri sayıca yeterli, güvenli, kaymaz, işaretlerle işaretlenmiş, görsel ve işitsel açıdan yeterli donanımına sahip olmalı; yayalara yeterli geçiş süresi verilmelidir. Sürücülerin yaya geçitlerinde ve yaya yolu-taşıt yolu kesişmelerinde yayalara yol vermelerini sağlayacak bilinçlendirme etkinlikleri yapılmalı, gerektiğinde bu konuda yaptırımlar uygulanmalıdır.
- Bisiklet yolları, kaldırımlardan ve diğer yaya yollarından ayrılmış; herhangi bir engelle karşılaşmadan kesintisiz ulaşımı sağlayacak biçimde düzenli ve bakımlı olmalıdır.
- Ulaşım kültürü ve güvenliği için eğitim programları ve görsel eğitime önem verilmelidir. Trafik güvenliğinin sağlanması için okulöncesi, ilk ve ortaöğretim düzeyinde ve ayrıca yetişkinlere yönelik eğitimler yapılmalıdır. Sürücüler, yayalar ve yolcular bu eğitimlerin kapsamına alınmalıdır. Radyo ve televizyon gibi kitle eğitim araçlarında eğitici yayınların izlenebilir saatlerde yapılması sağlanmalıdır.

Depremleri afete dönüştüren önemli etkenlerden biri de kentiçi ulaşımın yetersizliğidir.

- Olası bir afet durumunda, çöken binalara nedeniyle yollar kapanabilmekte, müdahale zorlaşabilmektedir. Bu durum dikkate alınarak yol planlamaları bütünlüklü bir yaklaşımla yapılmalı, toplanma alanları ile acil durum ulaşım ağı birbirine entegre edilmelidir.

- Tüm alt ve üstgeçitlerin, köprülerin ve köprülü kavşaklar gibi ulaşım yapılarının deprem tepkiselliği araştırılmalıdır.
- Acil ulaşım yol ağı, acil tıbbi hizmetlerin ulaşımına, kurtarma faaliyetlerine ve yardım malzemelerinin belirlenen alanlara ulaştırılmasına hizmet eden öncelikli bir yol ağıdır. Acil ulaşım yolları ve anayollarda tıkanmaların önlenmesi ve trafiğin sürekli akmasının sağlanması için bu yollar üzerinde hiçbir surette araçların park edilmesine izin verilmemelidir.

Kentlerde Enerji Verimliliği Esasına Dayalı Enerji Yönetimi İstiyoruz...

Ülkemizde, nüfusun %80'inden fazlasının yaşadığı kentsel yerleşimlerin yönetiminden sorumlu olan yerel yönetimler, enerjiyle ilgili planlama, tasarım, yatırım ve denetim faaliyetlerinde toplum çıkarlarını gözetmekle yükümlüdür.

Isınma ve ulaşımında kullanılan fosil yakıtların ve kent sınırları içindeki sanayi tesislerinin ve santrallerin sebep olduğu hava ve çevre kirliliğinin insan ve toplum yaşamına olumsuz etkilerini azaltmak yerel yönetimlerin öncelikli görev ve sorumlulukları arasındadır.

- Halka en yakın yönetim birimleri olarak yerel yönetimlerin, enerji yatırımlarının yapılacağı yerlere izin verme konusunda söz hakları olmalıdır.
- Kurulması planlanan sanayi kuruluşları ile enerji üretim, iletim, dağıtım yatırımlarının tekil olarak değil, mevcut ve planlanan benzer tesislerle birlikte kümülatif olarak yaratacakları ve/veya doğrudan ve dolaylı olarak neden olacakları çevresel ve toplumsal etkiler, yerel yönetimler tarafından da ayrıntılı biçimde incelenip değerlendirilmelidir. Yerel yönetimler, "halkın temsilcileri" olarak halkın çıkarlarını korumalı, yetki alanlarında gündeme

gelen doğaya ve toplum çıkarlarına aykırı plan, proje ve uygulamalara karşı çıkmalıdır.

- Tüm kentsel-kırsal yerleşimlerin geleceğe yönelik tasarımlarında her türlü binanın yapımıyla ilgili genel plan ve politikaların yanı sıra tüm imar düzenleme ve uygulamalarında güneşten azami ölçüde yararlanmak ve güneş mimarisinin gereklerine uymak esas olmalıdır. Yeni yapılan binalarda -görüntü kirliliği yaratmayacak şekilde- güneş enerjisi sistemlerinin bulunması zorunlu hale getirilmelidir.
- Yerel yönetimler, sınırları içindeki jeotermal kaynakların araştırılması, bulunması ve kaynağın sıcaklığına bağlı olarak bunların sağlık tesisi, mekân ısıtması ve/veya elektrik üretimi için değerlendirilmesi doğrultusunda çalışmalar yapmalıdır. Jeotermal kaynaklı tesislerin tüm çalışmalarının ve özellikle deşarj uygulamalarının, bilim ve tekniğin gereklerine ve bu konudaki uluslararası standartlara ve yasal düzenlemelere uygun olarak yapılıp yapılmadığı mutlaka denetlenmeli, doğal ve toplumsal çevreye zarar veren hatalı uygulamalara müdahil ve engel olunmalıdır.
- Yerel yönetimler enerji verimliliği alanındaki uygulamalara öncelikle kendi binalarında yapacakları çalışmalarla rehber/örnek olmalı; enerji verimliliği uygulamalarında mimar ve mühendis odalarıyla işbirliği içinde kentlilere danışmanlık hizmeti ve teknik destek vermelidir.
- Yerel yönetimler, yetki sınırları içinde bulunan termik santrallerin atık ısılarının bölgesel ısıtma amacıyla kullanım imkânlarını araştırmalıdır. Termik santrallerin baca gazı emisyonlarını azaltma, kül ve atık giderme çalışmalarını yakından takip etmeli, denetlemeli, bilimin gereklerine uymayan uygulamalara müdahil ve engel olmalıdır.

- Yerel yönetimler, kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik elektrik üretimi amacıyla enerji kooperatifleri oluşturma konusunda yurttaşları bilgilendirmeli, kooperatif kurma girişimlerine öncü ve destek olmalıdır.
- Yerel yönetimler, sayıları her gün çoğalan gerçek enerji yoksunlarına, kömür dağıtmak yerine yaşamsal ihtiyaçlarını karşılayacak kadar elektrik ve doğalgazın ücretsiz temin edilmesi talebini yurttaşlarla birlikte savunmalı, bu talebi devletin ilgili kuruluşlarına aktarmalıdır.
- Yerleşim çevrelerindeki ve içindeki enerji (elektrik, doğalgaz) iletim ve dağıtım hatları ile bina ve konutlardaki elektrik ve doğalgaz tesisatlarının canlı yaşamını ve toplum sağlığını tehdit etmeyecek biçimde bakımlı, bilimsel-tek-nik standartlara uygun olduğu yerel yönetimlerce sürekli denetlenmeli; olası riskler hızla saptanarak giderilmelidir.

Doğal, Tarihi, Kültürel Mirasın ve Kent Kimliğinin Korunmasını İstiyoruz...

Küreselleşme ve sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişmeler, mekânsal ve toplumsal bir alan olan kentlerin değişimini kaçınılmaz kılmıştır. Bu değişimle birlikte “kent kimliği” ve “kent kültürü” kavramları daha çok önem kazanmıştır. Kentlilerin geçmişten günümüze taşıdığı değerler bütünü olan kent kültürü, tarihin ve doğanın kente bıraktığı birikimdir. Kentler, barındırdıkları değerler yoluyla kent kimliğinin çerçevesini oluştururlar. Kent kimliği ise kentin sürekliliğini sağlayan ayırt edici özelliklerdir.

Doğal miras, biyolojik, jeolojik-jeomorfolojik ve hidrografik çeşitliliğin oluşturduğu değerlerdir. Doğal miras aynı zamanda kültürel önem taşıyan doğal sit alanları, tarihi peyzajlar, coğrafi oluşumlar gibi bileşenlerden oluşan kültürel

mirastır. Örneğin Adıyaman'daki Nemrut Dağı, Kapadokya ve Göreme Milli Parkı UNESCO Dünya Mirası listesine bu kategoriden girmiş değerlerimizdir.

Doğal çevre ve ekolojik verilerin biçimlendirdiği kentin ana formu ile bu formu oluşturan yapılar, meydanlar, yaya bölgeleri, bulvarlar, caddeler, sokaklar, kaldırımlar gibi kentsel donatı mekânları ve heykel, aydınlatma, kent mobilyaları gibi kentsel donatı elemanları ve bunların mimari, estetik, malzeme seçimi, renk, form gibi unsurlarının belirlediği kentsel öğelerin tümü mekânı oluşturur. Bu bağlamda bireyin kendi geçmişiyle ilgili bilinçli-bilinçsiz tüm algıları, bilgileri, birikim ve deneyimleri, davranışları, gereksinim ve istekleri ayrıca içinde yaşadığı topluluğun âdet, gelenek, inanç ve beklentileri kimliğini biçimlendirir. Bireysel kimlik, grup ve toplum kimliğini oluşturur.

Kent kültürünün ürettiği değerlerin paylaşıldığı ve yaşam alanı olarak nitelendirilen çerçeve içinde toplumu etkileme ve yönlendirmede büyük bir güce sahip olan yerel yönetimler, gerek kültürel açıdan gerekse fiziksel ve sosyo-ekonomik açıdan kentin kültürel anlamda gelişmesinden, ilerlemesinden ve kimliğini korumasından sorumlu olan kurumların başında gelmektedir.

Kent kimliğinin korunması, kentin kimliğini oluşturan öğelerin ve bunlarla birlikte kent kültürünü günlük yaşama aktaran kentli olma bilincinin korunmasıyla ilintilidir. Meydanların kavşaklara dönüştürülmesi, parkların büfelerle yiyecek-içecek ünitelerinin bahçesi haline getirilmesi, sinemaların AVM'ler içine hapsedilmesi gibi kent mekânlarının değiştirilmesi, mekân kullanımının yarattığı kullanım kültürünün de değiştirilmesi anlamına gelmektedir. Yüksek erişimli trafik yollarının mahalle ölçeği içinden geçirilmesi, yaya kullanımını olumsuz etkileyen en önemli mekânsal düzenlemelerden birisidir.

Ulus Meydan Projesi, Taksim yayalaştırma projesi, Güvenpark, Galataport, Haydarpaşa Port, Haliç Yat Limanı gibi projeler, Ankara Garı önünde yapılan altgeçit; Emek Sinemasının, Atatürk Kültür Merkezinin, Ankara Hava Gazası Fabrikasının yıkılması gibi kararlar, kent kimliğini oluşturan, diğer kentlerden farklı imge (imaj) yaratan yapı, sivil mimari örneklerinin yok edilmesi ya da işlev değiştirmesi, kent kimliğinin yok edilmesiyle birlikte kent belleğinin de yok edilmesi anlamındadır.

Rantı temel alan kentsel dönüşüm anlayışı, kentlerin geçmişlerini bugüne taşıyan, tarihi, arkeolojik mirasımız olan kentsel, tarihi ve arkeolojik sitlere de “kentsel yenileme” adıyla olumsuz yansımıştır. Kentte yaşayan farklı toplumların bir aradalığı, kent kimliğinin önemli ögesi olan kültürel zenginliklerin başında gelmektedir. Kentsel dönüşümün bir diğer olumsuz etkisi, Fikirtepe, Sulukule kentsel dönüşüm uygulamalarında olduğu gibi, doğma büyüme semt sakini olan halkların geçmişinden koparılarak yaşadığı semtten kentin çeperlerine sürülmesidir.

Kent, ayrıca bir bellek mekânıdır. Özellikle deprem felaketini yaşayan kadim coğrafyadaki Antakya, Gaziantep gibi kentler, insanlık tarihinin somut ve somut olmayan katmanlarını taşıyan yerleşimlerdir. Bu kentlerdeki miras katmanlarını, tarihi dokuları sadece yapısal olarak onarmak yeterli olmayıp kültürel varlığın devamlılığını sağlayan yaşamı da zamanla geri kazanmak gerekmektedir. Söz konusu tarihi dokularda ekonomik, sosyal ve kültürel koşulların sağlanması restorasyon çalışmaları kadar önceliklidir. Bu kentlerde yeni kurulacak yerleşimlerin, geleneksel merkezlerinden uzaklaştırılmaması özellikle bu bakımdan önem taşımaktadır; çünkü bu merkezler yalnızca mimari eserler değil, ortak belleğin mekânlarıdır.

Sağlıklı, güvenli ve yaşanabilir kentler için doğal varlıkları, ekolojik, tarihi, kültürel, toplumsal değerleri koruyan, yaşa-

tan, geliştiren bir arazi kullanımı ve yerleşim politikası temelinde bütünsel planlama yaklaşımı benimsenmeli, gerekli finansal ve kurumsal yapı oluşturulmalıdır.

- Doğal ve kültürel miras alanlarımız ranta ve yapılaşmaya kurban edilmemeli; özenle korunarak kullanılmalıdır.
- Kent ve kasabalarımızın kimliğini oluşturan öğelerin başında gelen taşınmaz kültür varlıklarımız korunmalı, onarılmalı ve gerektiğinde çağdaş işlevlere özgülenerak kamusal kullanıma açılmalıdır.
- Kültürel mirasa ve ortak belleğe ilişkin eser, yapı, meydan ya da kent parçalarının korunmasına ilişkin politikalar geliştirilmelidir.
- Tarihsel ve kültürel geçmişimizin kentlerdeki varlıklarına yönelik her türlü olumsuz eylemin zeminini sağlayan, tahrip ve yok edilmelerinin önünü açan, kamusal değerlerimizin rantsal dönüşümünü hedefleyen yasal düzenlemelerden ve uygulamalardan vazgeçilmeli; kentlerin tarihi ve kültürel değerlerinin korunması, geliştirilmesi, gelecek kuşaklara aktarılması sağlanmalıdır.
- Kentleri ve kırsal alanları estetikten yoksun ve kimliksiz hale getiren, yerel kimliği ortadan kaldıran tek tip mekân üretiminden vazgeçilmeli; gerek yerleşim bütününde gerekse tek yapı ölçeğinde yerelin özellikleri, kırsal dokusu, tarihi ve kültürel birikimi ve özgünlükleri mutlaka korunmalı, özgün niteliğini devam ettirecek toplumsal yaşam ve kültürel değerleri dikkate alan yaklaşım benimsenmelidir.
- Yaşamın gerçak sigortası olan ormanlar, meralar, sulak alanlar, kıyılar gibi doğal varlıklar ile ulusal veya uluslararası özgün nitelikleri nedeniyle doğal sit, ÖÇK (Özel Çevre Koruma Bölgesi), milli park, tabiat parkı, sulak alan gibi “doğa koruma statüsü” verilmiş alanlar, toplu-

mun gıda kaynakları olan verimli tarım alanları, zeytinlikler gibi özel ürün alanları hiçbir koşulda yapılaşmaya açılmamalı ve mutlak biçimde korunmalıdır.

- Kent içindeki açık ve yeşil alanların, meydanların, kent çevresindeki kırsal dokuyu oluşturan yerleşimlerin, tarım alanlarının, meraların, orman ve ağaçlık alanların, dere yataklarının, su kaynaklarının, kıyıların, tescil harici alanların korunması temel strateji olarak kabul edilmelidir.
- Kent kimliği oluşumunun geçmişten geleceğe uzanan bir süreç olduğu düşünülerek, belediyelerin faaliyetleri öncülüğünde çağın getirdiği teknoloji ve yenilikler kentin imzası niteliğindeki değerlerle entegre edilmeli, kimlik-sel öğelerin etkili şekilde korunması sağlanmalıdır.
- Yarının büyükleri olan gençlerin kentlilik bilincinin geliştirilmesinde temel yaklaşım eğitim ve seminerlerin düzenlenmelidir. Bu eğitim ve seminerler okulöncesi eğitim kurumlarından başlayarak eğitimin her düzeyinde yapılmalı; kentin tarihsel ve kültürel birikimi ilk ve ortaöğretim, lise ve üniversite düzeyindeki genç kentlilere aktarılmalı ve bu yolla kente aidiyet duygusu oluşturulmalıdır.
- Yerel halka, kentin kültürünü tanıttak, bu kentte yaşadıkları sürece kente aidiyet hissetmelerini sağlayacak etkinlikler düzenlenmeli, bunlarla ilgili projeler gerçekleştirilmelidir.
- Belediyeler, kent müzelerinin ve sanat galerilerinin açılması, kültür ve sanat şenlikleri düzenlenmesi, yerel özellikleri temsil eden faktörlerin kurulması gibi çeşitli kültürel faaliyetler gerçekleştirmelidir.

Kadınların, Çocukların, Engellilerin, Yaşlı ve Yoksunların Toplumsal Yaşama Tam ve Eşit Yurttaşlar Olarak Katılımı İçin Engelsiz Kent Ortamları İstiyoruz...

Kentlerimizde insan odaklı olmayan planlama ve mimari yaklaşımın öncelikli olmaması nedeniyle çocukların, yaşlıların, engellilerin çevreleriyle uyum içinde ve diğer tüm kentlilerle birlikte, tecrit edilmeden, toplum hayatının günlük yaşantısına katılımları sağlanamamaktadır.

Yaşlı, hasta, çocuklarla birlikte kentlerde yaşayan tüm engellilerin, toplumsal hayat içerisinde engeli bulunmayan bireyler kadar eşit hak ve yükümlülüklerle sahip oldukları tartışmasız bir gerçektir. Bu kesimlerin toplumla iç içe ve diğer insanlar gibi yaşamasında imar, planlama ve uygulamayla ilgili her türlü tedbiri almak, altyapı çalışmalarında ve kent mobilyalarının seçiminde engellilerle ilgili ölçü, norm ve standartlara dikkat edilmesi, yerel yönetimlerin temel görevidir.

Kent hizmetlerine erişimin eşit olarak sağlanması bir kentli hakkıdır. Kentler engelli, yaşlı, çocuk ve hamile kadınlar için erişilebilir olmalı, evrensel tasarım ilkelerine uygun biçimde planlanmalı ve tasarlanmalıdır.

Emekliler ve Yaşlılar Bakımından

Kentlerin yönetiminden ve yenilenmesinden sorumlu yerel yönetimler, emeklileri ve emeklilerin bir kesimini kapsayan yaşlıları da göz önünde bulundurmaya zorundadır.

- Toplumsal yaşamın önemli bir kesimini oluşturan emeklilerin sosyal yaşama katılımını sağlayacak çeşitli etkinlikler için buluşma, bir araya gelme mekânları oluşturulmalı; bu mekânlar erişilebilir, iyi ışıklandırılmış, sağlıklı ve kamu ulaşım ağının kolayca ulaşabildiği yerlerde olmalıdır.

- Emeklilerin farklı kesimlerine hitap etmek üzere çeşitli etkinlikler düzenlenmeli; bu etkinliklerin ücreti ödenebilir düzeyde olmalı, gizli veya ekstra maliyetleri olmamalıdır. 65 yaş üstü vatandaşlarımız belediyelerin düzenlediği kültür ve sanat etkinliklerinden ücretsiz yararlanabilmelidir.
- Emekliler de içinde olmak üzere toplumun tüm kesimlerinin rekreasyon merkezleri, okullar, kütüphaneler, toplum merkezleri gibi yerel mekânlarda bir araya gelmeleri sağlanmalıdır.
- Sosyal yalıtım tehdidi altında olan kişiler için tutarlı ve düzenli sosyal yardım sağlanmalıdır.
- Yaşlılar için özel programlar geliştirilmeli, sağlıklı yaşlanmanın koşulları yaratılmalı, ihtiyaç sahiplerinin koruma altına alınması sağlanmalıdır.
- Toplumsal yaşamda emekliler ve yaşlılar hakkında basmakalıp söylemlerden vazgeçilmeli, bu kuşak olumlu olarak betimlenmeli, görünürlüğü artırılmalı, yaşlı insanlar medyada sıkça yer almalıdır.
- Toplumsal aktiviteler, olaylar belirli yaşların gereksinim ve tercihlerine yanıt verecek biçimde tüm kuşakların ilgisini çekmelidir. Emekliler, şu anki konumlarının yanı sıra geçmişleriyle de toplumda fark edilmelidir.
- Çeşitli eğitim kurumları, yerel yönetimlerin teşvikiyle, yaşlanma ve yaşlı insanlarla ilgili bilgilendirme eğitimleri verilmeli, bu eğitim aktivitelerinde emekliler de görev almalıdır.
- Kamu, gönüllü kuruluşlar ve ticari kuruluşlar, emeklilere yönelik hizmetlerin niteliğini artırmak, daha iyi hizmet götürebilmek için düzenli biçimde çalışmalı; sağlanabilecek hizmet türleri ve içeriklerini bu kesimlerin beklenti ve gereksinimlerini araştırarak, geribildirimlerini alarak belirlemelidir.

- Ekonomik olanağı olmayan emekliler kamusal, gönüllü ve özel hizmetlere kolayca erişebilmelidir. Hizmetler ve ürünler değişen ihtiyaçlara göre farklılaşmalı; kamu ve özel kesim tarafından kesintisiz, ödenebilir ücretlerle karşılanması sağlanmalıdır.
- Hizmet personeli nazik saygılı ve yardımsever olmalıdır. Hizmetlerin sunumunda insan onuruna saygı, yaşlı ayrımcılığının önlenmesi, yaşlıların kötü muameleye uğramasının engellenmesi gibi temel felsefe ve ilkelere özen gösterilmelidir. Hizmet personeli bu anlayışla eğitimden geçirilmeli, uygulamalar denetlenerek personelin tutum ve davranışlarının iyileştirilmesine yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.
- Emeklilerin birikim ve deneyimleri değerlendirilmeli, işgücünün nitelikleri desteklenerek emeklilerin üretime katılmaları teşvik edilmelidir. Teşvikte ya da iş eğitiminde yaşa göre ayırımın yasaklanması gerekmektedir.
- Emekliler için kendi başlarına yapabilecekleri işler teşvik edilmelidir. Emeklilik sonrası eğitim programları uygulanmalıdır. Kamu, özel girişim ve gönüllü sektörlerdeki karar verme organları, emeklilerin üretkenliğini artırma ve katılımını desteklemeli ve kolaylaştırmalıdır.
- Emeklilerin bilgi edinme ve iletişim hakkını kullanmalarına destek verilmelidir. Devlet daireleri, toplum merkezleri, kütüphaneler gibi kamuya açık alanlarda bilgisayara veya İnternete erişim ücretsiz veya çok az bir ücretle sağlanmalıdır.
- Cep telefonları, radyo, televizyon, bankamatik ve diğer cihazlar büyük tuşlu olmalı, harf ve rakamlar kolayca okunur boyutta olmalıdır. Sesli yanıt sistemleri ya da çağrı merkezlerince sağlanan hizmetlerde konuşmalar açık, anlaşılır olmalı, bilgiler yavaşça verilmeli, karşıdakinin anlayıp anlamadığını kontrol eden mekanizmalar oluşturulmalıdır.

- Televizyon ve görüntülü medyada kullanılan yazılar dahil olmak üzere tüm basılı bilgi büyük harflerle okunaklı, temel fikirler kalın olarak yazılmalıdır. Yazılı ve diğer basın basit, kısa, amaca doğrudan ulaşan cümleler kurmalıdır.
- Temel ve etkili iletişim sistemi, toplumun tüm yaştaki üyelerine ulaşmalıdır. Bilginin düzenli ve yaygın dağılımı sağlanmalı; bilgiye koordine edilmiş, merkezileştirilmiş erişim olanağı veren uygulamalar yaşama geçirilmelidir.
- Yaşlı insanların ilgisini çekebilecek düzenli bilgiler ve yayınlar sunulmalıdır. Sosyal yalıtım riski içindeki kişilere güvenilir bireyler tarafından bire bir bilgi akışı sağlanmalıdır. Kamusal ve ticari hizmetler, istek üzerine yakından, yüz yüze ve bire bir uygulamalarla sunulabilmelidir.
- Emekliler ve yaşlılar için yeterli derecede sağlık ve toplumsal destek hizmetleri bulunmalıdır. Sağlık hizmetleri ve sosyal hizmetlerin edinildiği mekânlar kent içlerine uygun biçimde yerleştirilmeli, tüm kesimler tarafından, tüm ulaşım biçimleriyle erişilebilir ve ücretsiz olmalıdır.
- Gereksinimi olan emekli ve yaşlılar için yeterli düzeyde, bedeli ödenebilir konutlar olmalı; bunların temizlik, bakım, onarım gibi hizmetleri kesintisiz, güvenilir, kolayca erişilebilir biçimde yerel olanaklarla ve düşük ücretlerle sağlanmalıdır.
- Konutlar, sağlık hizmetlerine, sosyal-kültürel hizmetlere ve toplumun geri kalan kısmına yakın olmalıdır.
- Konutlar, her türlü iklim koşuluna ve doğal tehditlere karşı güvenli ve rahat bir ortam sağlamalı, tüm iç mekânlar ve koridorlar hareket kabiliyeti açısından uygun olmalıdır.

- Kamuya açık alanlar temiz ve kullanılabilir olmalıdır. Yeşil alanlar ve dış mekânlardaki oturma elemanları yeterli sayıda, bakımlı, güvenli ve ışıklandırmaları yeterli olmalıdır. Dış ve iç mekânlarda tuvaletler sayıca yeterli, temiz ve iyi bakımlı, ergonomik normlara uygun, erişilebilir ve ücretsiz olmalıdır.
- Kamu binalarında ve umumi binalarda yeterli sayıda oturma yeri ve tuvalet, erişilebilir ve güvenli asansörler, rampalar, korkuluklar, merdivenler ve kaymaz koridor kaplamaları olmalıdır. Yaşlı insanlar için ayrı müşteri hizmetleri, farklı sıra sistemleri, özel gişeler gibi düzenlemeler yapılmalıdır. Hizmetler bir arada konumlanmış ve erişilebilir düzeyde olmalıdır.
- Evde bakım hizmetleri, sağlık sorunlarına yönelik olduğu kadar kişisel bakım ve ev işlerini de kapsamalı ve bakım hizmeti ağı kurulmalıdır.
- Emekli ve yaşlılara, sağlık hizmetleri ve sosyal hizmetler hakkında güvenilir ve kesintisiz erişilebilir bilgi sağlanmalıdır.
- Hizmetlerin sunumu koordine edilmeli; yönetsel ve işleyiş açısından basit olmalıdır. Tüm personel saygılı, yardımsever ve yaşlı insanlara hizmet edecek biçimde eğitilmiş olmalıdır.
- Sağlık ve toplumsal destek hizmetlerine sekte vuracak ekonomik engeller en aza indirilmelidir.

Engelli Bireyler Bakımından

İnsan hak ve özgürlüklerinin evrensel nitelikleri gereği, tüm insanlar gibi engelli bireylerin de tüm insanlık ailesinin doğuştan sahip oldukları haklardan herhangi bir ayrımcılığa uğramaksızın yararlanmaları güvence altına alınmalıdır.

Ancak mevcut sözleşmeler, yasa ve yönetmelikler engelli yurttaşlarımız lehine sonuçlar üretmekten uzak, yetersiz ve kâğıt üzerinde düzenlemeler olarak kalmakta, engelliler âdetâta yok sayılmaktadır.

572 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Özürlüler Kanunuyla öngörülen fiziksel çevrenin, kamu binalarının ve kamusal kullanım alanlarının engellilere uyumlu hale getirilmesi yükümlülüğü halen yerine getirilmemiş durumdadır.

Belediye Kanununda, özürlülere yönelik hizmetleri yürütmek, özürlü merkezlerini oluşturmak, belediye başkanının görevleri arasında sayılmıştır. Kanunda özürlülere sağlanacak sosyal hizmetler ve yardımlar belediye giderleri arasında sayılmış; belediyenin özürlü dernek ve kuruluşlarıyla ortaklaşa görevler, projeler yapma gerekliliği belirtilmiştir.

Büyükşehir Belediyesi Kanununa göre özürlülerle işbirliği yapmak büyükşehir belediyesinin görev ve sorumlulukları arasında olup özürlülere sağlanacak sosyal hizmet ve yardımlar büyükşehir belediyesinin giderleri kapsamında sayılmaktadır. Özürlülere yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak, ilçe ve il kademesindeki belediyelerin görevleri arasında yer almaktadır.

Büyükşehir belediye başkanının görev ve yetkileri arasında, özürlülerle ilgili faaliyetlere destek olmak üzere özürlü merkezleri oluşturmak ibaresi bulunmaktadır. Büyükşehir Belediyesi Kanununda ayrıca özürlü hizmet birimleri oluşturulması da yer almaktadır. Kanun, bu birimlerin faaliyetlerini özürlülere hizmet amacıyla kurulmuş vakıf, dernek ve bunların üst kuruluşlarıyla işbirliği içinde yürütmesini öngörmektedir.

Yukarıda belirtilen tüm yasal düzenlemelere karşın engelli yurttaşlarımızın gündelik yaşamları âdetâta hayatta kalma mücadelesiyle eşdeğerdir. Kentlerimizin fiziki yapısından eğiti-

me, sağlığa, ulaşım ve çalışma yaşamına kadar tüm alanlar engelli yurttaşlarımız için ağır sorunlarla doludur. Nüfusunun %12'sini oluşturan büyük bir kesim, hayatın dışına itilmiş bir durumdadır.

Görme engelliler için gerçekleştirilen takip şeritlerinin yapımında olduğu gibi, niteliksiz, özensiz ve tekniğine uygun olmayan göstermelik uygulamalar herhangi bir yaya için "engel" haline gelebilmektedir. Kentlerimizin neredeyse tamamına "engelli kent" demek yanlış olmayacaktır.

Yerel yönetimler toplumun tüm kesimleriyle birlikte engelli yurttaşlarımızın da acil taleplerini gidermeli, sağlık ve eğitim gibi temel ihtiyaçlarını eşitlikçi, özgürlükçü, adil ve demokratik bir anlayışı benimseyen kamucu bir yaklaşımla karşılamalıdır.

Engelli bireye muhtaç, bakım ihtiyacı olan, kendi işini kendi yapamayan, bağımsız yaşama yeteneğine sahip olmayan, kısıtlanabilecek, ancak tanıkla imzası geçerli olabilecek, zavallı, acınması gereken insanlar mantığıyla bakan anlayış yerini, engelli bireyleri hak ve özgürlükler bakımından diğer bireylerden hiçbir şekilde ayırt etmeyen, bağımsız yaşam sürebilecek, muhtaç durumda olmayan, korunma ihtiyacı olmayan, tam bireyler olarak gören anlayışa bırakmalıdır. Yerel yönetimlerin tüm hizmetleri ve uygulamaları bu anlayış çerçevesinde yapılandırılmalı, ilgili personel bu anlayışla eğitilip denetlenmelidir.

- Engellilere yönelik sosyal hizmet uygulamaları geliştirilmelidir. Proje, uygulama ve hizmetlerde engelliler için pozitif ayrımcılık yapılmalıdır.
- Toplumcu bir bakış açısıyla engelli, yaşlı yurttaşlarımızın tüm kamusal alanlarda eşit olarak var olabilmeleri için mekânsal tasarım ilkeleri geliştirilmeli ve uygulanmalıdır.

- Kentsel ve kamusal alanlar, ulaşım hizmetleri, yollar, kaldırımlar, kamuya açık yapılar ve kullanım alanları engelli bireylerin hak ve ihtiyaçlarına uygun standartlarda düzenlenmelidir.
- Engelli bireylere iş ve meslek sahibi olmalarında yardımcı olacak kurslar ve eğitimler düzenlenmelidir.
- Çalışamayan engellilerin kamu hizmetlerinden ücretsiz yararlanmaları sağlanmalıdır.
- İhtiyacı olan engelli bireylere yerinde sağlık, bakım, temizlik ve yemek hizmeti verilmelidir.
- İşsizlik, yoksulluk ve hayat pahalılığı kısıracındaki engelli yurttaşlarımız özel eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerine ulaşamamaktadır. Bu bağlamda yerel yönetimler yeterli sayıda, kolayca erişilebilir özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri açmalıdır.
- Yerel yönetimler engelli bireylerin spor yapabilmeleri amacıyla spor tesislerinin engelli bireylerin kullanımına da uygun olmasını sağlamalı; spor eğitim programları ve destekleyici teknolojiler geliştirmeli, gerekli malzemeleri temin etmeli, bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmalarıyla engelli bireylerin sportif faaliyetlere katılımını artırmalıdır.
- Engelli vatandaşlarımızın, belediyelerin düzenlediği eğitsel, kültürel ve sanatsal etkinliklerden ücretsiz olarak yararlanması sağlanmalıdır.
- Gerektiğinde engelli bireylere konaklama ve barınma olanakları sunulmalıdır.
- Engelli bireylere yönelik bilişim teknolojileri ve uygulamalarının günlük yaşamda etkin biçimde kullanılmasına yönelik yatırımlar yapılmalı; engellilerin hareket yeteneklerini artırmak, bilgiye ve hizmetlere

erişimini kolaylaştırmak, sağlık sorunlarını hızla gidermek amacıyla bilişim ve iletişim teknolojilerinin sağladığı olanaklardan yararlanılmalıdır.

Kadınlar Bakımından

Toplumsal cinsiyet kalıpları ve geleneksel yaşantının sebep olduğu cinsiyete dayalı iş bölümleri, kamusal-kentsel alanların daha çok erkek egemen bir yapıya sahip olması gibi nedenlerle kadınlar mekânsal haklarının kullanımı konusunda dezavantajlı konuma düşmektedir. Bu durum geleneksel yaşam tarzının sürdüğü bazı kent ve kırsal yerleşimlerde kadının dış mekân kullanımını ciddi boyutta kısıtlamaktadır.

Kamusal alanlar bireylere sosyalleşme, fikir ve düşüncelerini paylaşma olanakları sunan alanlardır ve bu bağlamda kadınların bu alanlardan dışlanması imkânsızdır. Kadınların kamusal alan kullanımında sınırlandırıcı bir etki yapacak “pembe minibüs, metrobüs, taksi ve kadın parkları” gibi her türlü eylem “sosyal dışlama” örneğidir.

Kadını toplum yaşantısından uzaklaştıran bu tür uygulamalar yerine kadının ailesiyle birlikte ya da kendi başına kullanabileceği nitelikte güvenlik ve konfora sahip mekânlar oluşturulması gerekmektedir.

Mekânların tasarlanma süreçlerinde, kamusal alanda eril yapıya son verilerek cinsiyet eşitliği yaklaşımını benimseyen “Kadın Dostu Kentler” projesiyle ulaşım, kentsel hizmetler, yeşil alanlar ve kamusal alanlara yönelik çeşitli çözüm önerileri geliştirilmelidir.

Günümüzde kadınlar “eşitlik” açısından kazanmış oldukları çeşitli haklara karşın kendilerine yüklenen toplumsal rollerden dolayı mekândan “eşit” bir şekilde yararlanamamaktadır. Kadın ve kent ilişkisi erkek ve kent ilişkisine göre daha zor ve yorucudur.

Ayrıca kadınlar her iki cinsiyet için de uygun görülmeyen görev ve sorumlulukları üstlenmektedirler. Günlük yaşantılarının sorumluluklarının yanında bir de bakıma muhtaç genç veya yaşlı bireylerle ilgilenmek de onlara düşmektedir.

Kadın Dostu Kentler, planlama ve tasarım süreçlerinde “cinsiyet eşitliği” yaklaşımının temel alınması sonucunda özellikle toplumun dezavantajlı kesimlerinin yaşam standartlarını yükselterek yaşanabilir kentlerin oluşmasına önemli katkılar sunar.

Kadın dostu olmak isteyen bir kent, kadınların karar alma süreç ve mekanizmalarına katıldığı, yaşam koşullarının tüm bireyler için aynı oranda iyileştirildiği, eşitlik sağlamaya yönelik strateji ve politikaların geliştirildiği bir kent olmalıdır.

Bu bağlamda toplumun yarısını oluşturan kadınların da eşit ve özgür bir yaşam için yerel yönetimlerden önemli beklentileri bulunmaktadır.

- Eşit temsiliyet ilkesi gereği yerel yönetimlerin yönetim ve karar organlarında (başkan, başkan yardımcısı, meclis üyeleri vb.) kadın sayısı artırılmalıdır.
- Yerel yönetimler bünyesinde eşitlik birimleri kurulmalıdır.
- Yerel eşitlik planları hazırlanmalıdır.
- Toplumsal cinsiyet eşitliğinin tüm plan-proje ve programlara yansıtılabilmesini sağlayacak bilgi ve belge yönetim sistemi oluşturulmalıdır.
- Cinsiyete duyarlı bütçeleme yapılmalıdır.
- Yöneticilerin/karar vericilerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalığının artırılması amacıyla eğitimler verilmelidir.
- Mekânsal planlama ve organizasyonuna ilişkin çalışmalarda kadınların beklenti ve gereksinimleri dikkate alınmalıdır.

- Kadınların tüm kentsel hizmetlere erişimi kolaylaştırılmalıdır.
- Kadına yönelik şiddet ve taciz olaylarının önlenmesi ve kadınların güvenliğinin sağlanması amacıyla Acil Yardım Hattı, Destek Hattı gibi hizmetler oluşturulmalıdır.
- Kamuya açık yerlerde kolay algılanabilen veya net bir şekilde görülebilen acil çağrı noktaları oluşturulmalıdır.
- Kadınların, dış mekân kullanımını sağlamak, sağlıklı yaşam sürmelerine ve kişisel gelişimlerine katkıda bulunmak amacıyla hobi ve çatı bahçeleri gibi kentsel tarım uygulamalarına yer verilmelidir.
- Kadınların ve engellilerin gündelik hayatlarını kolaylaştıracak şekilde yaya yolları ve bisiklet yolları tasarlanmalıdır.
- Kadınların can güvenliğini sağlamak üzere olabildiğince çıkmaz sokaklardan, virajlı yollardan ve sağır cepheler oluşturmaktan kaçınılmalıdır.
- Kamuya açık alanlar ve mekânlar (kaldırımlar, sokaklar, yaya bölgeleri, meydanlar, alt ve üstgeçitler, otobüs durakları, parklar vb.) bu konudaki ulusal ve uluslararası kriterlere uygun olarak yeterli düzeyde ışıklandırılmalıdır. Bilgilendirme ve yönlendirme işaret ve tabelaları kolay görülüp okunabilir, ikilem/çelişki yaratmayacak ve yol bulmayı sağlayacak biçimde gerekli sayıda olmalıdır.
- Toplu ulaşım kentin her noktasına, günün her saati kesintisiz ulaşılabilir biçimde düzenlemeli ve kadınların akşam belirli bir saatten sonra otobüslerden istedikleri yerde inmelerine olanak sağlanmalıdır.
- Toplutaşıma duraklarının mesafesi en fazla yaya yürüme mesafesinden (600 m'den) daha uzun olmamalıdır.
- Pazar yerleri, panayırlar ve kermesler ile kadınların ekonomik ve sosyal anlamda güçlenmeleri sağlanmalıdır.

- Farklı temalarla (alışveriş, yeme-içme, sanat, kültür vb.) tasarlanmalıdır.
- Kadın Dostu Kent Programları uygulanmalı, kadınların kendilerini daha iyi ifade edebilecekleri, güvenli ve özgür hissedecekleri; çocukların ve gençlerin sportif, kültürel ve sanatsal gelişimlerini sağlayabilecekleri açık ve kapalı sosyal mekânlar yaratılmalıdır.
- Haftanın belirli günlerinde belirli alanlarda sanatsal aktiviteler (resim, müzik, dans, tiyatro etkinlikleri) gerçekleştirilerek kadınların aktif katılımı sağlanmalıdır.
- Kadınların özellikle spor alanları olmak üzere rekreasyonel olanaklardan eşit yararlanabilmesi için gerekli önlemler alınmalıdır.
- Kadınların toplum hayatına ve çalışma yaşamına etkin biçimde katılımlarını artırıcı teşvikler uygulanmalıdır. Yaşlı ve hasta bakımı, çocuk bakımı, ev işleri gibi kadınlara özgü görevler olarak algılanan ve kadını eve hapseden işlerin sosyal devlet anlayışıyla kamu tarafından sağlanmasına yönelik girişimlerde bulunulmalı; kreş, bakımevi ve sosyal tesis gibi mekânların sayısı artırılarak erişimleri kolaylaştırılmalıdır.
- Kadına yönelik şiddete maruz kalan kadınlara, bu şiddetle mücadele edebilmek için gereksinim duydukları sosyal, hukuki ve psikolojik desteği ücretsiz olarak sunan Kadın Danışma/Destek Merkezleri çoğaltılmalıdır.
- Kadın sığınma evlerinin sayısı artırılmalıdır.
- Evinde üreten kadınların ürünlerinin satışı ve kendilerine ekonomik katkı sağlanması için çeşitli projeler gerçekleştirilmelidir.

Saydam ve Denetime Açık Yerel Yönetimler İstiyoruz...

Kamu İhale Sistemi merkezi idare tarafından olduğu kadar yerel yönetimler tarafından da kullanılan bir sistemdir. Denetimden uzak, kayırmacılığı ve yolsuzluğu körükleyecek mevcut ihale sistemi yerine hukuk ve kamu yararını temel alan saydamlığın, rekabetin, eşit muamelenin, güvenilirliğin, gizliliğin, kamuoyu denetiminin, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasının ve kaynakların verimli kullanılmasının en geniş şekilde sağlandığı eşitlikçi bir sistemin kurulması gereklidir.

- Yerel yönetimler halka hizmetleri hakkında bilgi vermeli, vatandaşla iletişimde olmalı, açık ve saydam belediyeçilik anlayışını yaşama geçirmelidir.
- Başta büyükşehirler olmak üzere belediyelerin ve bağlı iktisadi teşebbüsler olarak faaliyet gösteren anonim şirket statüsündeki yapılanmaların, kuruluş faaliyetleri ve kamusal yarar dışına çıkan her türlü etkinliklerinin önüne geçilmelidir.
- Yerel yönetimlerin her türlü mal ve hizmet alımını gerçekleştirirken kullandıkları, seçim dönemleri yaklaştıkça artan birçok yolsuzluk, vurgun ve talan olayının odak noktası haline gelen iktisadi teşekkülleri üzerinde gerek Sayıştay, gerekse diğer kamusal denetim yollarının önünü kapayan yasal düzenlemeler kaldırılmalıdır.
- Yerel yönetim bankacılığı; kamu yönetimi, altyapı sektörü ve bankacılık sektörünü bir araya getiren bir alandır. Bu alanda faaliyet gösteren yerel yönetimlere yönelik finansman yanında, planlama, mühendislik-mimarlık alanında da teknik destek veren Türkiye'ye özgü bir kurum olan İller Bankası yerel yönetimlerin finansman ihtiyacını karşılayacak şekilde yeniden yapılandırılmalıdır.

- Kamu yatırımlarıyla ve kamu kaynaklarının kullanımıyla üretilen verilerin sahibi halktır. Veriye erişim; yurttaşların bilgi edinme hakkı, yönetim ve karar süreçlerine etkin katılımlarının yanı sıra yurttaşların hak ve görevi sayılan “denetim” işlevinin yerine getirilmesi bakımından da önem taşımaktadır. Yerel yönetimler, saydamlık ve hesap verebilirlik ilkesi uyarınca verilerini kamuya açmalı; bilişim ve iletişim teknolojilerinden yararlanarak yurttaşlara somut, anlaşılır, ölçülebilir, doğru ve güncel veri ve bilgiler sunmalıdır.

Kent Suçlarından Arındırılmış Kentler İstiyoruz...

Rant üzerine temellendirilen ekonominin sermaye alanı olarak kentlerin yeniden inşa süreci, toplumsal ayrışmanın derinleşmesine yol açmakta, geniş yoksul emekçi kesimler kent dışına sürülerek barınma, eğitim, iş gibi temel haklara erişimde sorunlarla baş başa bırakılmaktadır. Meskûn alanlarda yeniden üretilen kentsel çevredeki yapılaşma nüfus yoğunluğunu artırmasına karşın sosyal ve teknik altyapı ile açık ve yeşil alan miktarı aynı bırakılmaktadır.

Yerel yönetimler, topluma verilecek yerel ve ortak hizmetlerden sorumlu olmaları, güvenli toplumun oluşumunda tabandan başlayacak bir örgütlenmeyi en kolay gerçekleştirecek kurumlar olmaları, suçların oluşumuna neden olan toplumsal deformasyonları giderebilecek ilişkilere ve araçlara sahip olmaları gibi nedenlerle gerek toplumsal örgütlenmelere gerekse mekânsal düzenlemeye ilişkin kent güvenliğinin sağlanmasında birincil kurumlardır.

Yerel yönetimlerin temel görevlerinden olan sağlıklı, yaşanabilir ve güvenli kent mekânının oluşturulması için kamu yararını temel alan planlama anlayışı önkoşuldur.

- “Kent ve çevre suçu” kavramı geliştirilmeli ve kent suçları için yasal yaptırımlar artırılmalıdır.
- “Kent ve çevre suçu” kavramı tüm politikalara yansıtılmalıdır.
- Kamu yararı göz ardı edilerek ayrıcalıklı imar haklarına ve kaçak yapılaşmaya göz yummak, kente karşı işlenmiş suçların başında gelmektedir. Buna ek olarak temel sağlık koşullarından ve altyapı gereklerinden yoksun yerleşim alanlarına yol açan kaçak yapılaşmalar için getirilen imar affı uygulamaları da kente karşı işlenmiş bir suç olarak değerlendirilmelidir.
- Kent kimliğini oluşturan ortak miras niteliğinde olan yapı, meydan, yol, doğal varlıkları olumsuz etkileyen uygulamalar ile kente ve kentliye ait her türlü karar süreçlerine halkın katılımının engellenmesi de kente karşı işlenmiş suç olarak görülmelidir.

Nitelikli Hizmet Üreten Yerel Yönetimler İstiyoruz...

TMMOB, halkın siyasetten dışlanmasına dayanan ve örgütsüzlüğü dayatan mevcut uygulamalara karşı, yerel yönetimlerde halkın demokratik katılım ve denetim kanallarının açıldığı, siyasal katılımın ve doğrudan demokrasinin geliştirilmesine olanak veren yeni bir siyasal ortamın yaratılmasının zorunlu olduğuna inanmaktadır.

- Hizmetlerin etkili bir biçimde üretilip sunulabilmesi için yerel yönetimlerin büyüklük ve sınırları bilimsel ve teknik doğrularla belirlenmelidir.
- Yerel yönetimlerde hizmetlerin etkin ve verimli yapılabilmesi için uygun bir örgüt yapısı ve idari yapılanma geliştirilmeli, merkezi idarenin vesayetine, yetki gaspına yol açan istisnai yetki düzenlemeleri kaldırılmalıdır. Yerel yönetimlerin seçilmiş görevlilerinin görev, yetki ve

sorumlulukları ile çalışma koşullarını açık ve net olarak belirleyen düzenlemeler yapılmalıdır.

- Kamusal olan ya da kamusal olmasa da yerel için önemli olan her türlü hizmet, yerel yönetimlerin sorumluluğunda üretilmelidir. Hizmet üretimi, “toplumsal yarar” temelinde gerçekleştirilmeli, toplumun tüm kesimlerinin hizmetlere eşit erişimi sağlanmalıdır. Hizmetlerin denetimini, iç denetimle birlikte bağımsız ve özerk denetim kuruluşları yapmalıdır.
- Yerel yönetimlere, yetki alanlarına giren görevlerle ilgili “mali kaynaklar” siyasi görüş gözetmeden sağlanmalıdır. Ayrıca yerel yönetimler “üretici belediyecilik” anlayışıyla kendi kaynaklarını yaratmalıdır. Yerel yönetimler, mali kaynaklar konusunda şeffaf olmalı, öz gelirleri dışındaki borçlanma vb. kaynak yaratma süreçlerinde dışa bağımlılıktan kaçınılmalı ve her zaman halkın bilgi ve onayına başvurulmalıdır.
- Bilişim ve iletişim teknolojileri, kamu hizmetlerinin üretimi ve denetiminde niteliği artırmak amacıyla kullanılmalı; Kent Bilgi Sistemi ve Akıllı Kentler gibi kapsamlı bilişim uygulamalarının pekiştirilmesi ve işletiminde kamu kaynaklarının en doğru biçimde kullanılmasını sağlayan özgür yazılım çözümlerinden yararlanılmalıdır.
- Yerel yönetimlerin verimli çalışabilmeleri için personel sisteminde, işe göre nitelikleri belirlenmiş yeterli kadro ayrılmalı; çalışma koşulları, güvenceleri açısından homojen, ücret ve sorumlulukları açısından “eşit işe eşit ücret” anlayışında bir yapılanma olmalıdır.
- Personelin eğitim ihtiyaçları saptanarak eğitim program ve planları uygulanmalıdır. Mesleklerin uygulanma sürecinde yaşam boyu eğitimin gerekli olduğu gerçeğinden hareketle

eğitim planlamasında meslek odalarıyla, eğitim kurumlarıyla ve sivil toplum örgütleriyle işbirliği yapılmalıdır.

- Sağlıklı kentleşmenin olmazsa olmaz koşulu yeterli ve nitelikli şehir planıcı, mimar ve mühendis istihdamıdır. Planlama, projelendirme, tasarım, uygulama, denetim ve değerlendirme aşamalarının bilime, tekniğe ve hukuka uygunluğunun sağlanmasında, doğal ve kültürel varlıkların korunmasında şehir planlama, mimarlık ve mühendislik disiplinlerinin önemi ortadadır. Yerel yönetimlerde mühendis, mimar ve şehir plancısı istihdamı bu bağlamda ele alınmalı, yeni mezunları da kapsayacak şekilde kadroları artırılmalıdır.
- Öğrencileri mesleğe hazırlayan ve teorik bilgilerin uygulamada nasıl kullanılacağına ilişkin yol ve yöntemleri öğrenmeye aracılık eden staj programları mühendis, mimar ve planıcı eğitiminin vazgeçilmez bir parçasıdır. Ancak yasal bir dayanağı olmadığı için mühendislik, mimarlık ve şehir plancılığı öğrencileri staj yeri bulma konusunda zorlanmaktadır. Yerel yönetimler öğrencilere gerek kendi bünyelerinde gerekse kentte faaliyet gösteren büyük ölçekli firmalarda staj yeri bulma konusunda destek olmalıdır.

Bilim ve Teknik için
tmmob
TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ
var!

Yerel Seçim Bildirgesi
Mart 2024

boşuna
okumadık